

**De corruptis moribus vtriusque partis, Pontificiorum videlicet,
& Evangelicorum, : dialogus lectu iucundus et ualdè utilis,**

<https://hdl.handle.net/1874/427943>

4

DE CORRVPPTIS

MORIBVS VTRIVSQUE

partis, Pontificiorum uidelicet,
& Euangelicorum,

DIALOGVS LECTV IVCVN-
dus & ualdè utilis,

Authore Syluestro Czecanouio. 1562

2. Timoth. 4.

*Insta oportune, importune, argue, obsecra, increpa, in
omni patientia & doctrina. Erit enim tempus,
cum sanam doctrinam non sustinebunt.*

Prouerb. 26.

*Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne
sibi sapiens esse uideatur. 1562*

DE CORRUPTIS

MORIBVS VTRIVSQVE

partis Pontificiorum indelicet
& Evangelicorum

DIALOGVS ELECTVS

et de palatibus

Auctore Syluestro Caccano no. 1702

et inchoat

inchoat inchoat inchoat inchoat
inchoat inchoat inchoat inchoat
inchoat inchoat inchoat inchoat

Procedit ad

Procedit ad inchoat inchoat
inchoat inchoat inchoat inchoat

DE CORRVPPTIS

MORIBVS VTRIVSQVÆ

partis, Catholicorum uidelicet
& Protestantium.

DIALOGVS.

*Felix Parochus Polonus, & Syluester Marchita
Concionator Lutheranus.*

SYLVESTER.

Salue Felix. FELIX.

Saluus sis tu quoq;. SY.

Videris tu menò agnos-
cere amplius. FEL. Ità
planè est, non sanè te a-

gnosco. SYL. Sodalisnè tu ita es oblitus
tui, & quondam in communibus literarum
studijs Cracouiæ condiscipuli? FEL. Re-
ducis tu uerò in memoriam mihi, non so-
lum amicitiaë nostræ & consuetudinis, sed

A ij etiam

etiam apostasie tuæ. Sed hoc omitto. Vnde
tu nobis hac in Villa ades? SYL. E Pin-
czouia hoc iter habeo. Verum hodiè ali-
quantò tardius ex hospitio egressus sum.
Cum igitur me proficiscentem nox hinc op-
pressisset, ad te diuerti placuit: nam fretus
lege ueteris amicitie nostræ, credidi id tibi
fore non ingratum. FEL. Non ingratum
quidem sanè, quod ad me attinet, sed non ual-
de gratum tamè, si officium spectes meum:
Catholicus enim sum, tu Lutheranus, imò
ut propius accedam ad rem, ego pastor ouiu-
um, tu lupus gregis mei: à fide enim tu no-
strà maiorumq; nostrorum defecisti. SYL.
Importunè ista nunc abs te in hospitem dici
uidentur: uenter enim, præsertim ieiunus,
aures non habet. Nec iam nunc opus est tam
obiurgantis poena, q̄ cæna esurientis. FEL.
Rectè sanè admones. Iam famulis manda-
tum est, ne quid desit iuri hospitalitatis. In-
tereà si libet in hoc musæo meo confidea-
mus

mus tantisper, donec cæna paretur. SYL.
Placet. FEL. Tibi autem homini Marchi-
tæ & Germano quid erat negotij Pinczo-
uiæ? SYL. Longa series negotij, si inte-
grè narrandum esset, tibiq; sic audire, ut mi-
hi filere, expediret, nō te equidem celarem.
FEL. Non est, quod celes me, scilicet ho-
minem minimè curiosum. SYL. Haud du-
biè audisti, Felix, q̄ fœdum certamen atq;
horribilè superioribus annis Francofordiæ
inter And. Musculum, & Fran. Stancarum
fuerit exortū de Iustificatore Christo, cum
hic solam Christi humanam naturam iusti-
ficatricem assereret, exclusa diuina, ille con-
trà adeò Christum iuxta utramq; naturam
statueret iustificatorem, ut non ueritus fue-
rit palàm docere, diuinam Christi naturam,
quæ DEVS est, unâ cum humana mortu-
am fuisse in cruce. Stancarus quidem expul-
sus est ex Marchia, remansit Musculus, nec
destitit hic, illo exterminato, id dogma de

mortua diuinitate publicè profiteri, ac spar-
gere, adiutore Ioanne Illebio. Fuit hæc cau-
sa ad Lausanenses Theologos Zuuinglia-
nos deuoluta, & hinc mox ad Pinczouienſes
Doctores Liſmaninum, Statoriũ, Branda-
tam. Tametsi uerò hi Theologi Stancarum
damnarint omninò: tamen nec Musculi do-
gma ſecus, q̄ hæreticum iudicauerunt, licet
initiò aliquantò obſcurius, poſteà certè ma-
niſeſtò ſatis: quemadmodum iam comperi
Pinczouia. Eò namq; miſſus fui à ſenatu
meo, ſiquidem eadem contentiones apud
nos increbrefcunt, ut, cū Pinczouia aliquot
inſignes Theologos conueniſſe audiſſemus,
ab illis certum aliquod de Musculi Stanca-
riq; diſceptationibus iudicium requirerem.
Veni Pinczouiam, nobiles q̄ plurimos ibi,
& Theologos reperiẽbam: ſed tanta inter
ſe animorum diſſenſione diſtractos, ut fuerit
uiſu horrendum, & dictu turpiſſimum.
FEL. Euangelicinè erant iſti. SYL. Euan-
gelici

gelici omnes. FEL. Itanè seditiosum est
recens istud uestrum Euangelium? Sed quæ
fuit causa tantæ litis? SYL. Polonia nobi-
les pleriq;, qui excusso iugo Papæ id nunc
unicè dant operam, ut, Ecclesiasticis bonis
in meliorem usum conuersis, Ecclesiæ pas-
sim ad rectam normam expressi diuini uer-
bi reformentur. Nobiles igitur hoc negoci-
um cum urgerent, conuentus Pinczouia
indictus est. Ibi quoniam Theologi interro-
gati, quomodo arbitrentur purum DEI
Verbum in Polonia instaurari posse, ne ullæ
admisceantur traditiones humanæ, quæ non
in sacris literis euidenter expressæ sint. The-
ologi responderant, iam talem in Polonicis
Ecclesijs reformationem nullo modo posse
fieri, nisi ad nudum scripturæ S. textum om-
nis Ecclesiarum administratio accommo-
detur. Placuit hæc sententia uniuersis: Bi-
bliaq; sacra in medio posita sunt: iusiq; ex
his Theologi auspicari negocium. O DE-
VM

V M immortalem, mi Felix, quanta confestim inter Theologos dissensio suborta est. Alij enim ad normam ueteris Testamenti, alij ad ordinem Noui, Ecclesias reformandas esse censuerunt: alij ad consuetudinem primæuæ Ecclesiæ. Omnisq; difficultas in eo uersabatur, quod, cum nobiles, nihil uellent in reformandis Ecclesijs admittere, quod non in sacris scripturis expressum DEI Verbū haberet, protulerat Stancarus aliquot ab se conscriptos reformandæ Ecclesiæ Canones, qui in scripturis sacris sic expressi, uti ^{το ἕκτον} postulat, non inueniebantur: quam ob causam etiā repudiati sunt à cæteris, præsertim à Lasconitis. Hinc dissensionis exordium extitit, hinc iurgia & maledicta secuta sunt, hinc uariæ incensæ discordiarum maximarum faces. FEL. Quid tu intereā, Syluester, faciebas? SYL. Tacitus spectabam & mirabar, quò res illa esset euasura. FELIX. Conuenerunt netandem? SYL.

SYL. Quid conuenirent homines omni-
um discordissimi? Etenim non de reforma-
tione tantum dissentiebant, verum etiam
de summis Christianæ fidei articulis digla-
diabantur. Stancariani enim Calvinianos
accusabant, quod publicè docerent, nō unum
esse DEVM, sed tres DEOS, & quòd
Christum uellent minorem esse patre, &
iuxta utramq; naturam, mediatorem. Cal-
uiniani uicissim Stancarianos insectabantur
propter renouatā Nestorij hæresin. Erant
alij quoq; utrisq; non minus, q̄ ipsis sibi inter
se mutuò aduersi: qui, cum Calviniani unum
DEVM esse negassent & asseruissent tres,
tum illi cōtrà, unum DEVM affirmantes,
tres personas esse inficiabantur. Quin non
modo de his, quos iam dixi, articulis, sed de
p̄cipuis totius Christianæ fidei fundamen-
tis hostiliter altercabantur, ut de iustifica-
tione, de libero arbitrio, de peccato, de iusti-
tia, de fide & operibus, itemq; de Ecclesia, de

B numero

numero Sacramentorū, alijsq; generis eiusdem q̄ plurimis. Et ut breuiter dicam, spiritum discordiæ præsentem uidi, concordiaẽ authorem ualdẽ desiderabam. FEL. Num Spiritus concordiaẽ aliquid ad euidentiã ueritatis? SYL. Num dubium id est? FEL. Si hoc ita, ut dicis, sentis ex animo, cur Catholicam Ecclesiam deseruisti, in qua semper est concordia, & contulisti te ad hæreses, in quibus perpetuæ sunt dissensiones: uel cur potius ad concordiam non redis, relicta discordia? SYL. Quos deseram, uideo: quos sequar, non reperio: uereor enim ne ex fumo in ignem. FEL. Quomodo? istud uelim ut nobis explices. SYL. Si uerum est, quod iubet Christus, ex fructibus debere arborem cognosci, q̄ autem infructuosa isthæc uestra concordia sit, mores cleri uestri non obscurè loquuntur. FEL. Minimè quidem fallax regula est, quam tradidit Christus de fructu & arbore: hæc enim naturæ lex est, si
Aristoteli

Aristoteli credimus, ab unaquaq; re, simi-
lem sui foetum edi. Sed hæc regula tamendi-
sciplinam requirit non solum τῶν ὕστερων, sed τῶν
προτέρων quoq;, quippe ut & arbor fructui re-
spondeat, & fructus uicissim arbori. Eamq;
ob causam non nudè dixit Christus & sim-
pliciter, sed copulatè, adiiciens hanc ἐπιτόμιον:
ut aut arborem facias bonam, & fructum
bonum, aut fructum malum, & arborem
malam: ne, cum alteruter alterius connexu
carere non possit, separatim alter absq; alte-
ra rectè intelligi posse existimaretur. SYL.
Antiqua tu mihi Felix, & absoleta illa Cra-
couiensis scholæ ænigmata recenset. Clarius
ista tu quidem, si uoles me, quod dicis, perci-
pere. FEL. Non herculè absoleta hæc sunt,
sed adhuc usu hominū uigent, nec tibi, cum
eadem antea mecum didiceris Cracouia,
ignota. Verum, ut morem tibi geram, quid
clarius dici potuit, q̄ cum ait Christus, aut
facite arborem bonam, & fructum eius bo-

num: aut facite arborem malam & fructum
eius malum: siquidē ex fructu arbor agno-
scitur: Hæc duo extrema idcirco tam arctè
constrinxit Christus, ne, si aliquando fru-
ctus bonus appareat, mox arborem bonam
iudices: uicissimq; si arbor pulchra uidea-
tur, mox statuas fructum eius nobilem esse,
& bonum oportere. Nam fieri aliquando
uidemus solere, ut uita Philosophorum pu-
gnet cum oratione, contraq; oratio cum ui-
ta: sic etiam reperias Ecclesiasticos pasto-
res, quorum uita impura sit, doctrina pura:
ac, uersa uice, quorum uita inculpata, doctri-
na hæretica. Eam ob causam necesse est, tum
arborem bonam esse statui, cum fructus fue-
rit bonus, uicissimq; fructum bonum esse,
cum arbor bona fuerit. Quapropter si Do-
ctores ea docent, quæ faciunt, et quæ faciunt,
docent, certum est doctrinam factis & facta
doctrinæ respondere. Cepit Christus docere
& facere, & inquit: & Si mihi credere non
uultis,

uultis, credite operibus meis, quæ facio. Cur
autem? Quia cum rudis populus ob ingenij
stuporem ueritati doctrinæ tam facilè fidem
habere nō posset, ut mirandis illis, quæ Chri-
stus faciebat, operibus crederet, ab euentu
ad causam ducebatur. Secus est in ijs, quæ fal-
sa docent, & bona operantur, quemadmo-
dum de Donatistis apud D. August. legitur,
& nunc in Anabaptistis uidemus. Quorum
simplicitatem, innocentiam, fidelesq; labo-
res laudamus, doctrinam uerò iure damna-
mus. Hic enim non simpliciter ex fructu ar-
bor, sed etiam ex arbore fructus cognosci
debet. Est item secus in his, qui uera docent,
& operantur mala. Nonnulli nostrorum sa-
cerdotum rectè profitentur Catholicæ do-
ctrinæ fidem, praua operantur interea. Nec
hic regula habet locum, ut ex fructu iudice-
tur arbor: cum ea opera, personarum uitia
sint, non doctrinæ. Hæc cum ita sint Sylue-
ster, non te decet ob prauos mores cleri, ab-

horrere à ueritate concordis doctrinæ Ca-
tholicę: quando quidem tibi mandet non hu-
mana uox, sed authoritas diuina, In Cathe-
dra Mosis sedent, et omnia quę dixerint uo-
bis seruate, & facite: secundum uerò opera
eorum nolite facere. Expressum soletis &
clarum diuini uerbi textum exigere: quid
potuit enunciari expressius? Duo cernis
poni, cathedram Mosis, & non facere se-
cundum mala opera Doctorum: quorum
alterum tui muneris est, ut certò scias, quæ
nam cathedra Mosis sit: alterum uerò nihil
ad te, sanctène, an impurè uiuant sacerdotes,
modò sedeant in cathedra Mosis. SYL.
Qui autem certò possum, ut tu dicis, scire,
quæ Germana cathedra Mosis sit, quæ adul-
terina? FEL. Nihil facilius, modò animad-
uertere uelis, non auertere. Vnicus hic in
Symbolo Apostolorum articulus, CRE-
DO ECCLESIAM CATHOLI-
CAM, ueram tibi cathedram Mosis mon-
strauerit.

strauerit. Catholicū autem id est, sicut Ari-
stoles definiuit, & comprobauit D. Augu-
stinus, quod ubiq; est, & semper est. Quocir-
ca si concordem Diuini uerbi sensum, si or-
thodoxam legitimamq; scripturæ sacræ in-
terpretationem, si deniq; in ipsa Ecclesia
Dei, non in Ecclesia malignantium ciuis ef-
secupis, hoc crede, quod credit Ecclesia ca-
tholica, sic interpretare scripturam S. uti
eam interpretata Ecclesia catholica ubiq; et
semper est, & sparsit in uniuersum orbem
Christianum. Itā demum Syluester discor-
dias hæresiū effugeris, ueram Ecclesiæ con-
cordiam teneris. SYL. Moues tu quidem
me ô Felix, sed nondum permouisti. Nam
quod ad me attinet, facilè tibi assentior, si
posses eam Diuini uerbi interpretationem,
quam Papatus profitetur, catholicam esse
euincere, faterer equidem uestram doctri-
nam orthodoxam esse, nostram hereticam.
FEL. Polliceor tibi Syluester, & quod pol-
liceor,

liceor, re ipsa præstabo, quippe omnes articulos catholicæ fidei, hoc est, vniuersæ doctrinæ nostræ assertions posse à nobis demonstrari, quod sint catholicus diuini uerbi intellectus. Si idem tu Syluester in doctrina Lutherana demonstrare poteris, hoc tibi persuadeas uelim, omne dissidium hac unica uoce, CATHOLICA, continuo sublatum iri. SYL. Ego tale nihil audeo polliceri de doctrina: de qua minor nobis est cura: sed illud nobis curandum est, quid populo persuaderi possit. Hic etenim ex vita Doctorum omnem doctrinæ veritatem metitur, quando nullum tenet inter doctorem & doctrinam discrimen. Itaque hoc nunc potissimum in lancem ponit populus, utrius partis vita moreque præponderent. Quamobrem si hisce Germaniæ moribus mederi uolumus, ex comparatione morum in utraque parte ordiamur, necesse erit. Quotus enim quisque uestrorum sacerdotum vel Episcoporum

porum inuenitur, qui sit ita moratus, ita
animo ac uita constitutus, ut canones ueltri
postulant? Quis clericorum sic animatus
agnoscitur, qui disciplinam suam non osten-
tationem potius scientie, sed legem uitae pu-
tet? Qui obtemperet ipse sibi, & decretis su-
is pareat? Videre licet alios tanta leuitate,
& iactatione, ijs ut fuerit non scire suam
doctrinam melius: alios pecuniae cupidos,
gloriae nonnullos: multos libidinum seruos:
ut cum eorum uita mirabiliter pugnet ora-
tio, quod & mihi et populo uidetur esse tur-
pissimum. Ut enim si Grammaticum se pro-
fessus quispiam, barbarè loquatur, aut si ab-
surdè canat is, qui se haberi uelit Musicum,
hoc turpior sit, quod in eo ipso peccet,
cuius profitetur scientiam: sic Episcopus,
Sacerdos aut Monachus in scripturae S. ca-
nonibus peccans, hoc turpior est, quod in eo
munere, cuius magister esse uult, turpiter
pernitiosèq; labitur, doctrinamq; Christia-

C nae uitae

næ vitæ professus, enormiter delinquit. FE.
Dolendum quidem verò Syluester, secta-
riorum fraude eò res Christianas deuenisse,
vt iam populus nullum queat inter mores
Cleri & doctrinam catholicæ fidei discerni-
culum videre: quo vix vlla potuit maior cæ-
citas populum inuadere. Sed tamē quia pla-
cet tibi vtriusq; partis vitia cum vitijs con-
ferre, vt vtra præstet pars alteri morum ho-
nestate, dijudicari possit, iuuero sanè te. Quæ-
ro igitur, quæ tandem est illa catholici cleri
tam foeda, tamq̃ immanis turpitudine. Nam si
recto iudicio vtriusq; partis perspexi mo-
res, neutram alteri longè anteponendam ef-
se intelligo. SYL. Si placet experiamur,
vestrorum ne, an Euangelicorū vita sit lau-
dabilior. FEL. Placet. SYL. Sed vndè vis
ordiamur, variæ enim cum sint materiæ, vel
sordes potius, quarum coeno Papisticorum
sacerdotum vita volutat? FEL. Non re-
pugno. Ab ipso ordine principio adipiscendi
sacerdotij:

sacerdotij: hæc etenim via primam aperire
solet ad omne genus vitiorum ianuam cle-
ro nostro. SYL. Obsequar tibi, & ita fa-
ciam. Quæso te, dic ingenue Felix, quis nunc
vestrorum animo eo capessit, vt decet, sa-
cerdotium, pietatis videlicet causa, ac sue er-
ga DEVM deuotionis? Video equidem
vestri ordinis plerosq; quorum alij re sua
familiari domi comesta & decocta, inhiare
Ecclesiasticis bonis, famem vt expleat, ino-
piam vt fugiant: idq; tam apertè quidem, vt
nunc in genere de cunctis rectius dici possit,
q̄ olim de monachis, sacerdotem facit despe-
ratio. Alij cum videant in eo vitæ genere
omnia licere impunè, nullum ferme scelus
pœnis coërceri, huc velut ad foedissimæ vo-
luptatis patrocinium confugiunt. Hic sco-
pus cunctis ferè peculiaris est, atq; commu-
nis. Nam si diuini cultus exercendi gratia
huc adspirarent, non illi istis, quibus nunc
vtuntur artibus, sacerdotia venarentur.

Quid enim vſitatius nunc eſt, q̄ his conferre
Eccleſiæ beneficia, qui non, quia virtute pol-
leant, literiſq; ſint egregiè inſtituti: ſed quia
diu famulati ſint, quia fideliter Epiſcopo-
rum redditus procurarint, auxerint, quia
gynæcia Prælatorum arte temperauerint,
vel quia ſint agnati, ſint affines, ſint dome-
ſtici lurcones noſtri, qui ad colendum Bac-
chum & Cererem magis idonei habeantur,
q̄ ad cultum diuinum, ad docendum popu-
lum, ad gubernationem Eccleſiæ. Ideò iſtis
videas Epiſcopos malle ſacerdotia, q̄ pijs
erudiſq; viris conferre. Sunt etiam non-
nulli, qui vel eam ob cauſſam turpiſſimos
quoſq; faciunt ſacerdotes, ac legunt Cano-
nicos: vt, cum capitulum talium ſpurciſſi-
morum colluie refertum eſt, Epiſcopi poſ-
ſint, partim talium capitularium ignauia ac
turpitudine, partim deteſtatione populi,
eccleſiaſtica bona, iura, priuilegia, & cime-
lia theſaurorum ſurripere, in priuatum con-
uertere

uertere vsus, ac deniq; eadem ista occasio-
ne, hæreticis prodere religionem ac fidem
Christi. FEL. Verum quidem tu ista Syl-
uester, non enim possum, quod verum est,
diffiteri. Nam memini versiculos rudes sa-
nè, sed scitu non indignos, me audire à maio-
ribus nostris recitari.

*Mos est Prælati præbendas non dare gratis,
Sed bene nummatis, uel eorum sanguine natis.*

Itaq; videmus non modo indignis donari
optima Ecclesiæ munera, sed etiã turpiter
Simonis Magi exemplo diuendi pecunijs.
At hæc tu Syluester, cum nobis exprobras,
putasne tuos sectarios horũ vitiorum im-
munes esse? SYL. Ego verò non opinor:
sed cupio audire. FEL. Vos Syluester, quia
Canonicos non habetis, Prælatos abiectis,
Parochos solummodò retinuistis, & nescio
quos, Ecclesiæ ministros, et loco Episcopo-
rum vobis superintendentes extiterunt. An
istorum nulli, vel potius non maxima pars

istorum non irrepunt in Ecclesias vestras,
alij fraude, alij fauore, alij munerum corru-
ptelis. Esto autem, quod Symoniam non
ità, vti nostrates exercere possitis, quando
vobis non adsunt tantæ copix & opes: non
desunt tamen fraudis artificia. Scimus mul-
tis in locis, Superintendentes, non ligatis
manicis suos clientes in pinguiores paro-
chias introducere. Quin & ipsi Viteber-
genses Apostoli, vndè eas tantas adepti opes
sunt, si alienæ fraudis munuscula aspernan-
tur. Memini, cum Pomeranus Apostolus
rediret ex Dania, transuectusq; per finem
Balthici maris esset, nõ absq; periculo tem-
pestatis, eum apertè dixisse, cum in Cym-
bricæ Chersonesi littus esset expositus, Tu
habeas meum Euangelium Dania, ego pe-
cuniam tuam: vale. Edidit is pater, post bel-
lum Smalcaldicum scriptum benè longum,
in quo non potuit ineptus senex auaritiæ
sux dolos tegere. Sed mortuis quietem pre-
cemur,

cemur, de viuis loquamur. Nec est, quod ad-
modum nobis obijcias Syluester, Episco-
porum aut seruulis, aut agnatis Ecclesie fun-
ctiones & opes simul dari, nam ea in parte
vestri peccant multò grauius: solent enim
Ecclesiarum patroni, quibus est ius confe-
rendi apud vos, si habent talem quempiam
in Parochia Parochum, qui non omnia faci-
at ad nutum domini, solent illi, inquam, eius-
modi expellere, & accersere alium, siue sar-
ctorem, siue calciarium, siue fartorem, siue
lictorem aut carnificem, aliosuè generis
eiusdem: quibus cum paciscuntur, tanq̄ diur-
ni laboris mercedem. Interea isti illi fideles
patroni, agros parochiæ proprios alienant,
sibi adscribunt, census Ecclesiæ præripiunt,
paupertatem verò, miseriamq; solam re-
linquunt nouitio parochi. Quales autem
isti sint, & q̄ fideles pastores, pacta merces
ostendit, videlicet esse mercenarios, quibus
rectius forsitan coruos pascendos cõmiseris,
q̄ animas

quod animas Christi fidelium. Estne res indignissima? Ancilla aliqua, aut mulier ollam emptura, pulsu digiti prius explorat & sonitu, solidane sit, aut fatiscens olla: vestri autem Parochos suos, quos conducunt, ut sint anime salutis curatores, non explorant, idoneine sint an inepti, honesti an turpes, sed id operam dant solum, ne eos cogatur magno conducere. Ita fit, ut Parochi vestrates in villis presertim & oppidulis, harum purgandarum, que administranda arum, sint habiliores. SYL. Apud nos ista quidem fiunt, & grandiora etiam, quam dicis, sed nunquam tamen tantis in rebus, quemadmodum in papatu solet delinqui. Meminimus enim, cum regalis persona quedam, specie ioci quidem, & occulte, serio tamen ad quendam suae aulae domesticum diceret, Certabo tecum, depositis viginti millibus, te Episcopum fore breui, in eo, quo scis, loco. Obluctabatur sane aulicus, rem impossibilem ratus, se ad eius dignitatis gradum

dum posse peruenire. Sed tamen si ita vide-
tur, inquit, curabo vt primo quoq; tempo-
re, eam auri vim deponam. Nam vtcunq;
res ceciderit: si pecuniam perdidero, Epi-
scopatum lucrabor: sin Episcopatum, vi-
ginti millia: nec potero, siue victus sim, siue
vincam, aliquid perdere. Quid verò Felix?
legitima nè isthæc est ad Episcopatum via?
per tectum nè ille, an per ianuam intrauit?
FELIX. Ea via intrare conabatur Ana-
nias, sed vtinam eodem spiritus gladio ta-
les helluones confoderentur, quo Anani-
as confossus interiit, in conspectu Petri.
SYL. De isto sacerdotum auspicio, quo
primum se in Ecclesiastica munera inge-
runt, satis dictum esto. Iam id dispiciendum
videtur, quæ prima, postq̃ beneficia sunt ade-
pti, studia sint administrandi muneris: si licet
apud te Felix, quod verum est, dicere. FEL.
Licet, & libere quidem. SYL. Animad-
uertit equidem eam esse omnium curam pri-
mam,

nam, vt sedulò perquirāt, quàm ampli sint,
& quinam annui redditus. Confestim enim,
vt factus est Episcopus, ex numero reddituū
init rationem constituendæ aulæ suæ. Initio
magne est curæ, vt sint aliquot equites nobi-
les, qui cōscissis vestibibus, caligisq; serico sub-
farcinato, ad talos vsq; defluētibus, & decura-
to ad nates vsq; pallio induti, prelōgo gladio
accincti, vel alligati potius, torquibus aureis
ornati, pileo Moschouitico acuminato, plu-
mis circū caput volutantibus obtekti, & alijs
eiusdē generis monstrōsis nænijs conspicui,
in palatio Episcopali frequentes conspiciantur,
ad mensam circumstēt & ad arā, tali or-
natu, ad decorū Episcopale, & ad exemplum
pietatis, compositi. Hinc continuò et alia est
solicitude, vt abacus sit extructus multo ar-
gento & cæolato auro, poculis diuersi gene-
ris, vitreis, torneumate, & alijs: itemq; alia
vasa, omnes patinæ, omnes orbiculi, coclea-
ria, candelabra salina, horum vt nihil non sit
argenteum, quod hospitibus apponi debeat:

sed aureū omninò, vel certè deauratum, quo
Episcopo vtendū, hoc est, vt coclear sit aure-
um, vt bidēs sit aureus, orbiculus etiam, & si
quid aliud prætereà. Et breuiter quidem, vt
nihil in tota mensa sit, præterq̃ Episcopus,
plumbeum. Nec illud in postremis ducitur,
artificiosi coci vt habeantur, & nouorū epu-
lorū ingeniosi inuectores, vt denis vicibus,
nouena fercula ad mensam parentur, prandi-
umq̃; possit ad vesperã vsq̃;, & cæna ad dimi-
diam noctem, aut vltèrius etiã perducì. Quin
& hoc necessarium, vt sit giganteæ staturæ
dapifer quispiã, & qui hunc antecedit, Mar-
schalcus, auro, et argento splendidus, vultuq̃;
seuerus: itemq̃; vt iuuenis quispiã, elegansq̃;
adolescens pocilletur ac prælibet: & huic
proximus, qui carnibus præcidendis mini-
stret, cruribusq̃; diuaricatis (etiã si fortè
honestæ matronæ & virgines mensæ ad-
sint) lacio suo infarcinato & prægrandi an-
terius quadræ labrum terat: tum, vt mensa

D ij circumquaq̃;

circumquaq; circumfusa fit turba aulico-
rum, puerorumq; in primis nobilium, qui
exiccata pocula repleant, qui quadras com-
mutent, panes reponant, & si quid generis
eiusdem necessarium, subministrent: ne vi-
delicet, quandò cum poculis certamen ini-
tur, cesset sedulitas fundendi, replendi, sug-
gerendi. Episcopus intereà discere debet ab
aliquo exercitato conuiuatore, vt sciat, quid
colloquij cum quolibet inchoandum: vt, si
adsint milites, de bellis possit et de castris ali-
quid dicere: sin œconomi, aut patres fa-
miliæ, de piscibus, de bobus, gallinis, anseri-
bus, de braxanda cereuisia, & re œconomi-
ca: sin mercatores, aut Iudæi, de quæstu, de
vsura, de permutatione monetæ, de rebus
Indianis, de pipere, croco & similibus. Et
cum fortè deest garrulus quispiam, aut ob-
scænus conuiuator, qui exhilaret conuiui-
um, moriones accersuntur, non illi Syriaci,
faceti vt sint, sed crassi Afotici, qui qualibet
in re

in re scapham possint scapham dicere, iam de prioribus Aristotelis, iam de posterioribus, & à virili partu argumentum ad muliebrem ducere: nam de his vt possit aliquid in mediũ adferre Episcopus, peritiæ signum est: vt autem aliquid de sacra Theologia, de Biblijs, de philosophicis artibus, de historijs Ecclesiæ, vel rerum publicarum, id scholarium esse videtur, & baccalaureorum in scholis, non Episcoporum munus. Sed hæc quæ diximus quotidiana conuiuia sunt, audies etiam Felix, de festiuis & letioribus. Solent enim quidam, cum carni volunt negotium facere in ocio (quod faciunt ferè quotidie) adhibere ad mentem dicaces aliquot, & festiuas mulieres, quæ & risum possint excitare, & inflammare Venerem, dieterijs scilicet illis, quæ affectus illos Spiritualium hominum, episcopales commouere possint, retinere non possint. Tametsi non solem exemplis libenter vti, vnum tamen recitabo,

D iij tibi

tibi non minus, q̄ mihi, notum. Meministi
opinor illius celeberrimi cōuiuij, quod pro-
pter voluptariæ amænitatis excellentiam,
Paradyus appellabatur. Instruxerant enim
duo prælati (nomina reticeo) palatiũ quod-
dam, credo Appollinẽ Luculli, diebus æsti-
uis, omniq; arborũ genere ad quincuncem
distinctũ, & floribus tapetijsq; sic ornatum,
vt aliquam speciem paradyfi præ se ferret. In
eo apparatus conuiuiũ fuit, femina accersitæ,
& sodales cõsimiles, pransumq; est, et datum
gulę tantum cibi et vini, quantũ satis videba-
tur ad choreas, ad amores, ad Venerẽ. Tan-
demq; mensis remotis (actas Deo gratias in
tali cõuiuij, quis dubitet?) surrectum est, fa-
mulitioq; exire iusso, clausę ianue sunt, inte-
reà pudicæ illæ Euæ, & duo illi Venerabiles
Adami vestes omnes & indusia exuerunt:
mox nudæ Euulæ istæ recondiderũt se intra
folia arboris vitæ, donec satyriscũ saltare ce-
pissent veruncantes Adami. Qui tamẽ mox
per

per frutices, per arbores, per folia quiritantes, vix tandē Euulas suas repertas ad choream protraxerunt, nudi cum nudis, & cætera quis nescit. Itā nimirum, cū illa historia Geneseos verbis vix satis explanari possit, quasi in rem præsentē praxin istius rei, pij Patres adducere voluerūt, vt, quod prælegendo non satis assequi videbātur, actu monstrando euidentiùs declararēt. An nō dignū exemplum castimoniæ Prælatorū? Nōnē graphicē hanc frugalitatē in vestris Prælati depinxit Esaias Propheta. Cōsurgunt inquit, ad ebrietatē sectandā, & potandū vsq; ad vesperā, vt vino æstuēt, cythara et lyra, & tympanū & tibia, & vinū in conuiujs eorum, et opus Domini nō respiciūt: nec opera manuū eius respiciūt. Itē & alio in loco: Venite sumamus vinū, & impleamur ebrietate, et erit hodiē sicut cras et multò amplius. Quæ bachanalis prælatorū canonicorūq; luxuriā cū aliàs semper, tū certē nūc execranda est. Verū quid fit? Adeò illi

καρονικωσ paterneq; vicem dolent Ecclesiae, ni-
mirum patres sancti: vt die noctuq; omnem
vitae suae diætam, vel conuiuiarum garritu,
vel tympanorum tubarumq; sonitu curent
continuo perstrepiscere, ne scilicet frago-
rem ruentis Ecclesiae vlla ex parte audire
possint, aut persentiscere. Quæso te mi Fe-
lix, liceat nobis inter priuatos parietes ve-
rum loqui, nonnè est talis viuendi ratio ve-
stro clero vsitata, & propria quidem quarto
modo : quid tibi videtur? Quid etiam ille
vester, quem nosti, cū admonitus, vt Chri-
stum curaret, Epicurum mitteret? at ille
verò, Lassa me godere di questo Epato.
Sed his commemorandis finem faciam, vt
audiam, quid tu in partem possis contrari-
am. FEL. Ego verò, vt reliqua generis
eiusdem inuitus planè, sed tamen, ne simili-
um sordium vestrates Euangelicos existi-
mes esse immunes, vicissitudo colloquij po-
stulat, vt etiàm aliquid afferam in medium.

Primum

Primum vt in genere dicam, quid vnq̄ potuisset excogitari, vel ad perniciem honestatis, vel ad exhauriendas priuatas opes calamitosius, q̄ omnem tollere legem ieiunij. Quod quidem ieiunium tantopere nobis scriptura omnis commendat, vt propter multiplicem eius vtilitatem Apostolis necessitatem prebuerit, cur aliquibus certis diebus ieiunium indicerent, omni autem tempore mandarent temperantiam. Hinc extiterunt ieiunia aliquot, vt quadragesimale, quatuor temporum, vigiliarum Sanctorum, ieiuniū Aduentus: & vt in die Veneris & Sabbati homines abstinerent à carnibus, piscibus vescerentur, quòd ij minus alimenti haberent, illæ plus: quòd hinc libido insurgere soleret, & omne genus luxurix. Quid autē sublatis his salutaribus Apostolorum præceptis secutum est? Crapula infinita, luxus immensus, helluationes quotidianæ, ebrietates inusitatae, commestatio-

E nes

nes beluinæ, & apud ditiores conuiuia, quæ
multitudine ferculorum nauescent, vino, va-
rioq; potu madeant, ac fluitent. Cuius rei si
varia exempla voles, & documenta cogno-
scere, legas quæso cuiusdã Germani Euange-
lici prædicantis librũ, de potatore Dæmone
inscriptũ. DEVS bone, qualia portenta ille
cõmemorat, quæ antea ignota fuerunt, nunc
primũ peperit noui Euangelij vestri nuper
reperta libertas. Tametsi etiam ante istud
Euangelium ebrietatis gulæq; vitiũ grassa-
batur apud nos in Polonia: nunq̃ tamen pro-
fecto ita foedè increbuerat, sicut nũc regnan-
te Euangelio isto vestro: quod cum neget,
vlla bona opera ad salutẽ esse necessaria, imò
affirmet obesse vehementer, quid aliud ist-
hinc sequi oportebat, q̃, si ieiunium non exi-
gitur, crapulari, commessari, inebriari sit li-
citur? quàm si eleẽmosinæ non profint,
vt in luxum, in fastum, in splendida ædificia,
in superbiam, opes priuatas conuerti, liber-
tas

tas Euangelij suadeat: q̄ deniq; si nec preces
fuerint ad salutem necessariæ, quin maledi-
cendi, blasphemandi, conuiciandiq; libertas
omnibus impunè concedi debeat, nemini
interdici: Sicut etiam nunc fit, et planè fit, &
nusq̄ horribilius, q̄ vbi nouum cœpit re-
gnare Euangelium. Meminimus in mul-
tis locis Germaniæ, qui mos etiam apud
nos nuper inualuit, nunq̄ crebriora haberi
cõuiuia, q̄ aut die Veneris, aut in alicuius S.
vigilia. Festos dies penè omnes vos Euan-
gelici abiiecistis, retinuitis Bacchanalia: quæ
etiam si certis de causis, cum sint Ethnica,
retenta fuerunt in Christianismo, suo tamen
& idoneo tempore. Quid autem vos? Loco
mouistis, & quod vna hebdomade propter
infirmi-
tatem Christianis concedebatur, vos
per integrum annũ sparsistis, ut quæuis septi-
mana, quiuis dies, quoduis anni tempus sint
Bacchanalia. Quoties nos cum magno dolo-
re vidimus, in ipsa magna hebdomade laruis

E ij indutos

indutos discurrere, & crapula, atq; libidine,
in ipsa sacra parasceue ludibundos diffluere
in omni genere obscenitatis ac lasciuia: Huc
adde, quod nobiles vestri, tanto studio cu-
mulant tabernas in oppidis, in pagis, in vi-
cis: vt nusq; non fit ebrietati locus & gulæ,
& obscenitati rusticorum. Cereuisiam co-
quunt illi, quæ crepitibus magis proffit &
ructibus, similibusq; Euangelicæ diætæ re-
gulis accommodatæ, q̄ restinguendæ siti. Nec
latis est tabernarijs crudam cereuisiam et fu-
mosam obtrudere, sed etiam cogunt rusti-
cos, vt nusq; aliundè, nisi ex tabernis sui Do-
mini capiant cereuisiam. Addunt huic rusti-
corum enormi ebrietati choraulos, & simi-
les phonascos, qui saltatione & tumultu ru-
sticos inflamment, reddantq; ad haurien-
dam malam cereuisiam auidiores: vndè de-
mum iurgia oriantur, verbera, cædes: è qui-
bus omnibus, plurimum lucris dominis ac-
cedat, & subditis magna licentia helluandi,
facultates

facultates suas perdendi, alienis rebus in-
hiandi. Quid tibi Syluester, veranè hæc, an
falsa videntur? SYL. Sunt vt dieis: impu-
dentis enim esset velle inficiari, quod cunctis
notum: hominis scelerati defendere, quod
flagitiosissimum. Verum esto, sit paritas in
ebrietatis vitio vtrobiq;, certè in libidinis
malo non fuerit: quantum enim libidinis
incendium iam multo tempore arsit in re-
gno pontificio? Coniugium sacerdotibus
ademerunt, concesserunt scortandi liberta-
tem, & tot quidem, tamq; foedis modis, vt
nullius mens hominis satis cogitare possit,
nullius tantum sit flumen orationis, vt satis
effari. Visnè, percurram obiter hoc thea-
trum regni vestri? FEL. Volo, non enim
me, verum dicens, offenderis. SYL. Vi-
demini sanè non solum vitia hac in re sponte
fouere, sed etiam violare expressum Dei
verbum. Dictum quidem Pauli est, sed ver-
bum Dei tamen: Melius est nubere, q̃ vri.

E iij Vos

Vos contrâ, melius est scortari, adulterari,
fornicari, q̄ nubere. Matrimonium enim in
sacerdote crimen inexpiabile est, scortatio
iocularis nugatio. Verũ sicut initiò præfati
sumus, nõ tam velle, quid in dogmatibus ve-
rum sit vtrobiq̄; vel vtri alteris doctiores, q̄
experiri, vtrius partis mores sint præstan-
tiores: itaq̄; dogmata mittamus, & Papismi
vestri & Euangelij nostri fructus collustre-
mus. Scimus Felix, olim non modò pieta-
tis, sed castitatis etiã fuisse maius studium
in clero, q̄ nunc est, etiã vestrorum homi-
num iudicio. Is Pater, qui Canonicos ex cę-
nobijs, hoc est, ex communi viuendi socie-
tate primum exemit, deditq̄; potestatem,
vt extructis priuatis ædibus, separatim lice-
ret viuere, tantum malum attulit pudicitie
cleri, adeoq̄; erexit liberè scortandi vexil-
lum, vt nunc apud inferos publicæ libidinis
pœnas dependere existimetur. **FELIX.**
Quid? Monachinè fuerunt Canonici quon-
dam?

dam? SYL. Monachi prorsus. Apud
vos in Polonia & Silesia, quia tardius isthuc
Christianismus peruenit, nulla admodum
extant eius rei vestigia: in Germania au-
tem, & alibi passim, monumenta certa re-
perias. Vidistinè porticus illas quadratas ad
cathedrales summorum templorum Basi-
licas? FELIX. Vidi, maximè ad Rhe-
num cum fui, & alijs in locis Germaniæ.
SYL. Hæ porticus communis Coenobij
normam demonstrant. Nam proximis epi-
stuliorum contignationibus cellulæ adhuc
visuntur, quæ singulis Canonicis singulæ
fuerunt olim. Quin adhuc passim vide-
as commune aliquod penes easdem porti-
cus dormitorium, & refectorium pariter,
sic enim illi suum coenaculum appellabant.
Habitationis Canonicorum locus, à domo
Germanis nomen habet, vnde & ipsi
Canonici *Domherm*/ quasi Domini vni-
us domus, & societatis nuncupabantur.
Quæ

Quæ sanè ædificiorum forma, & vis vocabuli, normam nobis sanctioris disciplinæ, ob oculos quasi proponit. Mater nequitia est solitudo, & remotis arbitris, anceps occasio. Ex vna popina comedebant, ex vno cellario & ex eadem cupa bibebant, idq; eodem in loco omnes: diuersis quidem cellulis inclusi, iisdem tamen parietibus septi, dormitabant. Omnia hæc & castitatis erant, & sobrietatis indicia. Nunc verò quid. Tædet reminisci, pudet dicere. Quàm autem probabilis excusatio. Quia enim votum nullo pacto liceat frangere, honestanè specie, iurifiu-randi voto satisfactum est, quod ex superfluentibus copijs Canonici alios Canonicos instituerunt regulares, vt ipsis liceret irregulariter viuerè. FEL. Nescio quorsum ista dicas, velim explanes clarius. SYL. Ego verò quidem, sed nescis tu Canonicos hinc traxisse nomen suum, quod Canon est regula, vndè Canonici appellati sunt, vt vitam
secundum

secundum regulã ducerent: verum illi con-
trã, cum opibus cepissent abundare & copi-
is, vt sibi liceret sine regulis, id est, irregula-
riter, eodem in oppido, vbi cathedralis Ec-
clesia est, ibidem condiderunt alios Canoni-
cos, quos regulariter regulares volebant di-
ci, vt ipsis voti sui regulam seu canonem ab-
ijcere fas esset, & alijs castitatis regulã com-
mittere. FEL. Miror equidem, at doleo
tamen, sunt enim, quæ narras, veri similia.
SYL. Nondubites. Vide autem, quid inde
secutum. Quoniam quilibet Canonicorum
priuatas ædes suas iam inhabitat, duo famuli
ei conducendi sunt: quorum alter ab equis
sit, alter à cubiculis: duæ famulæ pariter, vna
quæ cibum parat, altera quæ sternat lectu-
los: etenim minori familia canonicalis di-
gnitas contenta esse non potest. Hinc iam
rationem inuito, quid ocium & alienus cibus
non faciat. Postq̃ preces canonicæ absolutæ
sunt (quanq̃ admodum rarò absoluãtur qui-
dem)

dem vel inchoantur etiã:) itemq; postq̃
& pransum & coenatum est, & viscera ven-
terq; vino ciboq; refertus, quid credis me-
ditari canonicum? Ad stabulũ videlicet re-
legat stabulatore, puerum in scholas di-
mittit, aut aliud quippiam, vt faciat, iubet.
Interea cum coca iocus, cum cubicularia cu-
bilia. Hæc quanq̃ mi Felix adhuc tolerabilia
videntur, non enim si satis castè, satis cautè
tamen: quid autem de his dicemus, qui inte-
gra fouent domi lupanaria, prostibula eri-
gunt, lenones accersunt, lenasq; similiter,
vxores à maritis pelliciunt, virgines arte
lenonia persuasas, in hunc ludũ pertrahunt?
O domus vestro regno dignas. Quid putas
ô Felix (vtinam non miser & infelix) qui
vides furem & curris post eum? Quid, in-
quam, putas? ea in societate Ecclesiam po-
nis? Dictu est nefandum, cogitatu horribi-
le, ex illa enim schola, quas artes proficisci
arbitramur? Maleficia nimirũ, incantatio-
nes,

nes, magicæ præstigiæ, phyltra, dæmonum
collusiones, & plurima generis eiusdem.
FEL. Abundè tu quidem de istis Syluester,
atq; adeò etiàm, vt iam liceat dicere,

Claudite iam riuulos pueri, sat prata bibere.

Arbitror enim nunc tempus esse, ut par pari
referam: nam si tibi libet, quæ velis dicere,
vicissim decet, vt quæ nolis, audias. An non
similia multa in grege tuo reperisti? Quanq̃
vobis videbatur, non solũ vestris cõcionato
ribus dari vxores, vt esset id tale matrimo
nium, capistrũ Lutheranicæ captiuitatis, sed
etiàm, vt hoc prætextu sacerdotes vestri vel
prædicantes castiores existimarẽtur: verun
tamen quid euenit, mi Syluester? Memini
mus quendam ex Lutheranicis Principibus
non postremũ, dolenter cõqueri, quod ma
trimonium ministris Ecclesiæ cõcessum sit,
cum videat, ne matrimoniũ quidem Luthe
ranorum sacerdotum seu prædicantiũ libidi
nibus mederi posse. Turpis quidẽ scortatio

F ij est,

est, fateor, & offendiculum graue: sed adul-
terium & turpius & grauius simul. Si in ve-
stris obscuris Ecclesiasticis seruulis, æquẽ
conspicuũ esset dedecus, atq; in nostris Præ-
latis & Episcopis est: crede mihi, multò fœ-
dius culpare, in plerisq; vestrum coniu-
gium, q̃ in nostratibus coelibatum. Ante bi-
ennium cum fortè ex Gallijs per Thuringi-
am in Poloniam reuerterer, incidi Neobur-
gi in quosdam vestrarum Ecclesiarum visi-
tatores: in quorum visitatorijs tabulis vidi
et plura et deteriora ab Euangelicis concio-
natoribus coniugatis commissa, & diuersa
& varia adulteria, q̃ vlla possint apud nos in
tam angusto orbe terrarum scortationes
reperiri. Nec profectò mihi dubium foret,
si vestri concionatores has facultates essent
adepti, & aliquantulum plus dominationis,
q̃ nunc habent: quin multis modis turpiora
commisuri videantur. Exemplum tibi pos-
sum vnum atq; alterum recensere, ex quibus
multa

multa similia conijcias. Anni admodū pauci
sunt (sic enim ex vicina Silesia increbuit)
quod in ditione Vratislaviēsi Sacerdos qui-
dam Lutheranicus, qui Catholico sacerdoti
moribundo, formatā furatus, ac raso in his
literis alieno nomine, suoq; inserto, paro-
chiam quandam tali fraude & crimine falsi,
tanq̄ à catholico Episcopo esset ordinatus,
adeptus erat. Sed ne sic quidem satis habilis
putabatur lutheranico Superintendenti,
quin vt constantiæ erga recens Euangelium
suæ daret documentum, vxorem illum du-
cere oportebat. Verum hæc vxor, cum no-
uello marito iam cepisset minus placere, &
mulieres aliæ placere magis, toxico illam
interemit, vt ad noua vota libido ardentior
transferretur. Interrogatus autem, qua oc-
casione tantum patrasset scelus: respondit
coniugium in Lutheranis sacerdotibus non
restinguere vagas libidines. Si exemplis res
ista illustranda esset, Dij immortales, quan-

tam tu mihi vestrarum turpitudinum syl-
uam aperuiffes. Hoc saltem abs te quaero, an-
vsq̄ vlllo seculo antè, libidines adeò frequen-
tes, adeoq̄; variae in omni genere sexus,
ætatisq̄; exarsisse commemorentur, q̄ hoc
seculo nostro? Non sanè arbitror. Nam
hoc vnicum decretum Lutheri, quasi lex
diuina nunc passim habetur, nullum mor-
taliū posse continere, & non minus, q̄
non expuere saliuam: itemq̄; nec minus vi-
rum muliere, vel mulierem viro carere
posse, q̄ vllum hominem aut cibo aut po-
tu. Hoc vexillum castitatis & continentiae,
primus erexit Claudius Nero, Cæsar Ro-
manus: qui Tyrannus natans inter spurcif-
simas libidines, palàm dictabat, impossibile
esse, vt aut adolescens, aut puella, aut mas-
aut foemina, si modò Veneri apti sint, à Ve-
nere abstinere possit. Arripuit hoc Ne-
ronianum vexillum Lutherus, refixitq̄; in
Germania: ad quod iam tot vndiq̄; con-
currunt

currunt impuditiæ sorores, libidinum fra-
tres, quot munera Cereris & Bacchi in-
fartire queant. An non cum videmus ado-
lescentulos hoc tempore palàm scortari,
aut si ab hoc vicio retrahuntur, sibi dari
vxores flagitare contumaciter? Tum verò
puellas, si aut libidine lapsæ sint, aut aliàs im-
pudicè lasciuiant: tam has, q̄ illos proteruè
Neronianam legem Lutheri obtendere: is
Tyrannus enim, ex vno se metiens vniuer-
sos, statuit impossibile esse, hominem castè
continenterq; posse viuere, cū Venus æquè
necessaria sit atq; potus ac cibus. Ex his
nouis nuptiarum ritibus, pueri ducunt, pu-
ellulæ nubunt, tandemq; nascuntur viri illi
tam strenui herōes, qui bello Turcas vltra
Caucasum montem submouere, qui sanis
consilijs & concordibus pacatam Germa-
niam reddere, qui deniq; hoc aureum se-
culum, quo nunc Germania mirum in
modum floret, reducere in Christianum
orbem

orbem possunt. Ob eosdemq; novos nu-
ptiarũ ritus vobis Euangelicis verè licet di-
cere, Nos senes nascimur, Itali, Hispani, Lu-
sitani semper sunt pueri. SYL. Quamuis
ludere videris in reſeria, dicis tamen ea, quæ
ſi inficiari vellem, impudens ſim oportet, ſi
defendere, nefarius. Migravit lex iſta ex
Germania in Poloniam, quæ nõ tantum ait,
caſtitem, vel continentiam impoſſibilem
eſſe, ſed etiã nescio, q̃ in iſta fornicatione
commendat caſtitem. FEL. Cum ſciam
te Sylueſter, hoc in genere Eccleſiaſtici iu-
ris verſatum, cupio mihi vt explices, an iſta,
quæ nunc apud Euangelicos frequentia ſunt
repudia, vlla ſcripturarum authoritate pu-
tes poſſe permitti. SYL. Quænam illa ſunt
repudia? FEL. Varia illa quidem & multi-
plicia, quæ nunc referre intempetiũ, in-
finita ſunt enim: vnus ſatis eſt, vel alterius
exemplum proferri à me. Accidit nuper in
vicino oppido, cum quidam in Liuonicam
expeditionem

expeditionem profectus, liberis domi aliquot & coniuge relictis, non ita subito sicut vxor volebat domum reuertit. Interea mulier amoris noui concitata flammis, consilium petijt à quodã Euangelij præcone, quidnam videretur, quoniam maritus absit, & cum melius sit nubere, q̃ vri, an non præstet, vt priorem maritum repudij libello submo-ueat, cum non statim adsit ad quemuis libidinis ardorem, & ad vota nouarum nuptiarum, ne vratur amplius, transire, atq; mox sibi accersere maritum nouum. Quid hac in re faciendum censes? Ecce expressum Dei verbum, Melius est nubere, q̃ vri. Maritus enim quia aberat, & de reditu fæmina ambigebat: at interim tamen lex Pauli vrsit, vt præstet carnis ardorem noui mariti coniugio restringere, q̃ diu expectando vri desiderio veteris mariti. SYL. Abs te cupio istud audire, qui me ista in re es peritior. FEL. Quid antiqui iuris fuerit, nec tibi est,

G nec

nec illis, qui istud sciscitantur, ignotū. Qua-
re nolim tam, quid iuris sit, sciens quæras,
q̄ quid sentias de ipso facto. S Y L. Ego
verò iuris istius Ecclesiastici non ità gnarus
sum, q̄ non imperitus communis experien-
tiæ: quæ nos abundè satis monet, quid hoc in
genere casuum matrimonialiū apud nos si-
ue rectè, siue perperàm fiat: vndè quidem, si
quid mei iudicij est, arbitror sanè præstabili-
us esse, subinde vetera cōiugia rescindere, &
permittere noua, q̄ aliquid prohibere, quod
carnem vrat, nubere impediatur, & quasi no-
ua gaudia inuideat humano sexui, ac velit
stabilire doctrinam Dæmoniorum, quæ ue-
tet nubere. Nam indè quid est, quod admo-
dum res Ecclesiæ perturbet? FEL. Nihil
planè, vt opinor, nisi incertum quod facit
sacramentum Matrimonij, & dubiam so-
bolem (nimirum quæ res parua est) quasi
verò lex Pauli eò respexerit, vt hoc sacra-
mentum velit potius mulierum virorumq̄;
libidine

libidine moderari, vt cui libet liceat, quod libet, q̄ ponderare ex hoc immutabili DEI mandato, Quos DEVS coniunxit, homo non separet. Tantum, crede mihi Syluester, mali iam ortum est, breuiq; orietur, ex peruersa illa Paulinæ legis interpretatione, vt fēdiora multa isthinc nobis expectanda sint, q̄ Turcis ex sua Polygamia: quibus tot licet, quot libitum est, vxores ducere. Nec velim à me vt postules exempla: domi sis oculatus Syluester, & si quid hic documenti deesse putas, effer oculos in vicinam Germaniam, & ibi quæ audieris, quæ videris, quæ expertus sis, in animum reuoca: nec tam velis esse iudicem hac in re, q̄ testem conscientiam tuam. Sed hæc satis & abunde quidē de gula & libidine. Quid aut̄ est Syluester, quod desideras amplius in vita Clericorū? SYL. Si desiderij locus est, tantū omnino est, quantum planè satis fuerit ad extirpandam Romani Papatus sedem. FEL. Sufficiat igitur, quod

G ij satis

satis est, nec ad viuum omnia, &, vt sapiens
quidam monet, Ne quid nimis. Nam per se
res plena odij est, & nausæ & facietatis, de
libidine & gula, communia hominum vitia
exponere, cum hæc videantur potius eius-
modi esse, quibus quisq; in corpus peccet su-
um. Hæc ergò suæ cuiusq; intimæ conscien-
tiæ relinquamus. Iam verò de administra-
tione sancti illius patrimonij Petri colloqua-
mur paululum, videamusq; quò opes tantæ,
tam citò, tamq; grâdes profluxerint. SYL.
Tu verò Felix, equum non videris in fossam
detrudi, sed in campum emitti suadere. Ex-
pectabam istam vt mihi occasionem præ-
beres. Scio equidem multis retrò seculis im-
mensas opes, thesaurosq; Principū, pio stu-
dio collatos esse Clero, vndè tot passim vi-
demus surrexisse basilicas cathedrales, tot
templa, tot fana, tot sacella: &, ne his deef-
sent certi greges, gregumq; magistri, hinc
promanarunt Cardinales, Patriarchæ, Ar-
chiepiscopi,

chiepiscopi, Episcopi, Corepiscopi, Suffra-
ganei, Prælati, Abbates, Præpositi, Decani,
Archidiaconi, Scholastici, Custodes, Cano-
nici, Vicarij, & maxima illa Monachorum
varietas, quæ diuersis distincta nominibus,
& colore & habitu & ritu viuendi, penè in-
numerabilis est. An hac in tanta omnium
ordinum, Ecclesiarumq; omnium contur-
batione, putas nō maximum esse tantarum
opum facultatumq; temporalium abusum?
Minores gentium omittamus, in paruis
enim rebus peccata non fiunt magna: sed re-
liquos gradus videamus suo ordine, & de
Canonicis initiò. Postq̃ enim Canonicis
concessum fuit extra commune collegium
priuatim viuere, DEVM immortalem, q̃
creuit primum auaritiæ studium. In com-
muni contubernio cum essent, vno quilibet
Canonicorū, aut certè altero beneficio con-
tentus erat. In hebdomadem singulis sum-
ptus certus, quem refectionem vocabant,

G iij dabatur.

dabatur. Deindè distributiones fiebāt etiām
semestres, quas vulgò solent grossas aut ma-
iores dicere: quæ eò dirigebantur, vt cuili-
bet ad vitæ suæ cultū, librosq; necessariæ ex-
pensæ suppeditarentur: reliqua verò, si qua
supererant, in alios pios vsus, in hospitalia,
in cænobia pauperum, Virginum vel Mo-
nachorum, in scholas, in erectionem alta-
rium & similia destinabantur: quorum de
mensis antiquæ foundationes piæ etiamnum
erectæ cernuntur. Nimirum quia rebantur,
nec vnum posse plus, q̄ vni altari seruire: si-
quidem vnius beneficij, ministerium vnum
totum hominem, & huius integrum Cano-
nicarum precum pensum requirat. Vnum
ergò censebant cuilibet Canonico cōceden-
dum beneficium, non plura singulis. Iam ve-
rò inuersa videmus, & peruersa omnia. Re-
perias nunc multos, quorū singuli obtineant
propemodū infinita: sunt enim qui habeant
beneficia, non modò ad victū, cultumq; vite,
sed

sed ad instrumenta etiam omnium voluptatum distributa. Meminimus Cracouię Prælatum, qui habebat singula beneficia pro singulis familiaris rei functionibus: aliud quo cocus alebatur, aliud quo stabularius, aliud quo cubicularius, aliud quo ganymedes, aliud quo concubina, aliud deniq; quo axungia emebatur. Interea taceo, quot ipse Prælatus pro se, mensaq; sua, & splendore prælaturas habuerit, idq; nō vnum beneficium sub vno tecto, sed sub vno eodemq; q̄ plurima: vt propemodum posset idem vnus Prælatus, tot in codicillis suis sacerdotia computare, quot in anno dies. Hinc demum qualis soleat exerceri mercatura, quales emptiones, venditiones, resignationes, reservationes, pensiones, permutationes, & vt breuiter dicam, nullum non exercendi fœnoris quæstusq; illiciti & Simonix studi-um. Et vt multa humanæ salutis pernicio-
sa præteream, quid execrabilius aut dici
aut

aut cogitari potest, quod plerique; Canonico-
rum, aut horum similes, solent parochias
(siue favore praesulum, siue mercatura, aut
simoniacis artibus, hic non commemoro)
impetrare passim. Videmus enim hos paro-
chiarum aucupes, cum opimas sint adepti,
ijs praeficere mercenarium aliquem ex eo
genere, qui lupum fugiat, gregem non ma-
gnifaciat, nisi praesente lacte atque abdomine.
Interea vero regulares illi, praeclearique; aucu-
pes parochiarum, fructus admodum studiose
inquirunt, colligunt, in horrea sua compor-
tant, & sicuti consueverunt, fruuntur venu-
stè atque genialiter: at vero interim à merce-
nario malè pasci, perniciosè deserri, fraudu-
lenterque; prodi lupis dominicum gregem,
nullius curæ est, sed iocus & ludus Canonico-
rum. Hæc obiter de Canonicis. De Episco-
pis vero & Abbatibus quid referam? mul-
tos novi Abbates, qui rectius villici procu-
ratoris integrum munus nossent, quæ primam
syllabam

syllabam docti pijq; Abbatis. Vnica his cura
est (voluptatem tamen & luxum excipio in
plerisq;) prouentus Monasterij studiosissi-
mè conquirere. Estq; hæc prima cura & sa-
lus monasticæ vitæ, vt loculi referti sint, &
abundent pecunia. Dant ergò operam Ab-
bates (loquor de his qui laudabiles putantur)
vt piscinæ quæstuosæ sint, partim nouo se-
minario fœcundæ, partim adulto pisce vbe-
res. Hinc exitur in syluas, vt hæ sint cæduæ
ad annum lucrum, vt hæ alendis porcis
glandiferæ habeantur, & feras contine-
ant, ne in vicinias excurrant, neuè alijs, ni-
si domesticis sit facultas venandi, & hunc in
vsum, vt alantur canes q̄ plurimi, frequensq;
sit ociosa turba famulorum: atq; si famuli
desint, vt rustici, neglectis domi necessarijs
operibus, hoc faciant: in eiusdemq; syluis, vt
apum examina atq; aluearia affatim foue-
antur, vndè quæstui multum accedat, & cu-
linæ prospiciatur. Hinc proxima sollicitudo

H de ad-

de administrandis prædijs: vt vaccæ foecundæ
sint, abundantq; lacte, caseo, butyro: vt vitu-
li succrescant, boues grandescant: quorum
alij quotidianis epulis suppetant, alij venum
propositi, Abbatiale crumenam infarciant.
De equis, de capris, de porcis, de ouibus, de
anseribus, & gallinis eadem procuratio, &
solicitudo est. Nec hoc in loco cessat agri-
culturæ exercitatio: hoc nimirum studiosi
Abbatis est, providere ut agri stercorentur,
arentur, occentur, serantur: vt horum fossæ
pastinentur, riuuli ducantur: vt deniq; vber-
rimum fundant fructum, tam agri, q̄ prata,
atq; pomaria, omnisq; res rustica quæstiuosa
vt sit, vnica cura est Abbatialis studij. Harū
igitur rerū copijs opibusq; cū Abbates ab-
undent, statim illi in hæc verba, Et nos poma-
natamus fastidiunt continuo, cū iam sunt in-
flati (infulati volebā dicere) vt Patres vene-
rabiles appellētur, sed audire volunt Milof-
civvy kxieze, et, vt in Marchia mea gnādigē

herm.

Herem. Voluntq; non solū sui cœnobij Abba-
tes dici & scribi, sed Domini etiã. Vide, quid
aliud de illis statui potest, q̄ quod (inuito
Christo saluatore, qui vetuit, ne benefici,
hoc est, ne Miloscivvy & gnãdig vocentur)
vetitos & interdictos titulos vsurpent. Hec
ludicra adhuc sunt, si quid patrent Episcopi,
consideres. Abbatum cura, quam recensui,
planè eadem est cum Episcopis communis.
Quid enim aliud pleriq; Episcopi nunc, q̄ vil-
lici, q̄ quæstores, q̄ fiscales, rerumq; munda-
narum procuratores? Tantò plus student
avaritiæ, quantò ad hoc vitium occasiones
habent grandiores. Præter istud, quod re-
censui, Abbatiale studium, & hoc Episco-
pis peculiare est, præsertim hoc tempore,
cum pãssim altaria, mansionariã, vicariã,
canonicatus, hospitalia, similiaq; generis
eiusdem, propter inopiam personarum va-
cent, vt harum rerum fundationes, vel op-
pignorent, vel diuendant, vel extinguant

H ij etiã,

etiã, & transferant in cognatos, in agna-
tos & in alios, quibus ipsi fauent, ad uterinos
successores. Quid inter eã quæso ô Felix, fun-
datores talium eleëmofinarum, quorum
monumenta, abolita memoria beneficio-
rum, extinguuntur, & preces, cultusq; diui-
nus, quæ pro illis, ex talibus foundationibus,
quotidiè fieri debebant, penitus obliteran-
tur? Quis etiã laudare potest noua ista Epi-
scopialium quæstuũ aucupia? Sacerdotia aut
vendunt pacto pretio, aut largiuntur agna-
tis, familiaribus, domesticis famulis, homi-
nibus nimirum ad vitia huius seculi prom-
ptioribus, q̃ ad peragendum cultum diui-
num instructis. Infinitum hoc chaos est, quis
hæc scelera enumeret? Notum tibi est pro-
cul dubiò, quantas opes pleriq; Episcopo-
rum Mammoni suo hinc cumulauerint,
nulli Iudæi foenus foedius exercere,
nulli mercatores lucrum turpius vnq̃ fa-
cere soleant. Romæ, vti auditum est, quid
his in

his in rebus vsitatū, quid communis cursus
Curie, quid fraudes istæ curiales, et valeāt &
valuerint hætenus, mens abhorret dicere.
Memini ego Cameracensem Cardinalem,
Iliada talium querelarū Constantiensi Con-
cilio proponentē asserere, addita hac obte-
statione, nisi istæ Romanensis curie, cetero-
rumq; tam Cardinalium, q̄ Episcoporum
corruptelæ sublata fuerint, funditus Ecclesi-
am perire oportere. Atq; profectò verè
quidem. Nam quæ vlla turpis lucri faciendi
ocasio prætermiſſa est? Taceo multitudi-
nem beneficiorum, Episcopatum, Abbatia-
rum, Præpositurarum, quæ tenent singuli:
taceo simoniacas emptiones, permutatio-
nes & similes practicas, quas nunc honesto
titulo finantias appellare consueuerunt. Sed
fortassè nimis quidem à me tibi obiecta vi-
debuntur, cum ad personas potius eius ge-
neris vitia referenda putes. Atq; ne, vt in
Comœdia est Aristophanis, dicere tantum

H iij velim,

velim, & audire nihil, aueo nunc audire vicissim de nostris Euangelicis, an habeas similia. FEL. Ego verò mi Syluester, quæ recensuisti, non vt refellam, sed vt dolorem, quem ex vitijs vtriusq; partis grauem circumfero, tibi declarem, placet non tam similia vestratum, quàm multò immaniora proferre. Memini te enumerare opes Ecclesiæ, et q̄ in his variij abusus grassentur apud nos, perstringere. At verò mi Syluester, si licet verum loqui, et rem cū re componere, tu etiàm aliquantulum prescius vestra ducas ad limam. Vtcunq; simonia in Pontificijs multa sit, nec eo in usu, quo maximè debebant res Ecclesiasticæ, versentur: apud vos autem vide, q̄ vnâ, res cum abusu extinctæ partim, partim debilitatæ intereant. De Apostatis, siuè illi Canonici sint, siue Prælati, siue Abbates, siue Episcopi, quid debeat dici, iura iam olim præscripserunt: quid autem nunc constitui, summæ infirmitatis est.

est. His gradibus, vel cuniculis potius, itum
est ad subuertenda fundamenta Ecclesiæ.
Nam compertum est eos, qui defecerunt
à nobis, pacisci solitos cum Dominis secu-
laribus, qui quoquo modo aliquem titulum
vel collationis, vel ius patronatus habere
visi sunt, ac prodere bona Ecclesiæ, & tali
propemodum fraude, scilicet vt priuilegia,
instrumenta, monumenta, registra, proto-
colla, & similia, quibus Ecclesiastica illa bo-
na antiquitus à Clero possidebantur, tradant
ac prodāt suis adulterinis patronis, schisma-
ticis nimirum: à quibus illi vicissim aliquam
partem fraudis mercedem aut portiunculā re-
cipiant. Exempla nō procul petenda sunt: vi-
dimus in vicina Prussia nostra tales transla-
tiones nec paruas nec raras. Et vt vnū pro-
feram loco multorū, quod egregius fuit olim, quod
locuples Episcopatus Sambienfis. Quid autē
euenit? Polentarius ille Episcopus Sambien-
sis, oppidulum vnū atque alterum, & aliquot
villas

villas sibi hæreditarias pactus est de toto
Episcopatu, reliqua omnia, iura, priuilegia,
& possessiones, & prouentus, qui maximi
erant vel ex solo succine, vt reliqua taceam,
concessit nouitio Domino: vt scilicet vterq;
procreandis liberis, quos nouo Lutherani-
co iure, ex nuptijs iam animo cõceptis, spe-
rabant, Ecclesiasticas opes possent hæredi-
tarias relinquere. Idem exemplum, sed ma-
iori etiã sacrilegio, vidimus in Episcopa-
tu Pomesaniensi. Verum, quõ res ista pro-
cessit? Nunc vterq; Episcopatus re penitus
extinctus est (bonis nimirum omnibus in
cameram confiscatis) nomen tantũ residu-
um est, quod nũc gerit Chrysopœius miser,
tã procul à veri Episcopi officio & digni-
tate, q̃ longè destitutus necessario victu
alendæ familiæ. Fertur quondam Dynastes
eius Prouinciæ admonitus à quodam catho-
lico nostro, nè, itã temerè sineret opes Ec-
clesiæ à sectarijs Satrapis dilacerari: Eccle-
siæ

fiæ enim istas facultates esse, non cameræ: il-
lum verò respondisse, si omnia, quæ Eccle-
siæ ordinique; beatæ virginis eripuisset, resti-
tuere deberet, sibi ad Francicum sagum re-
deundum esse. Rides tu quidem Syluester,
sed verè hæc, an falsò dixerim, tuos velim,
qui isthæc inspexisti, oculos testes esse.

S Y L. Ità verò est, vt narras. **F E L.** Quin
nuper admodum, simile quiddam in Episco-
patu Misnensi factum scimus. Ostolidū ca-
put hominis, si tamen homo dici debet, qui
fraudulenter sua prodidit, se ipsum perdi-
dit. Voluit ille duabus sellis vtī, apud Luthe-
ranos altera, altera apud Catholicos, sed sua
ipse stultitia inter vtramque; supinus corruit.
Qua de re tædet plura dicere. Fuit is Episco-
pus paulo ante Dominus Prouincialis feudi,
iam seruus hæsitat in aliena fraude. Credo si-
milis multa euenisse hoc tempore, non ità
in Polonia nostra, quæ adhuc minus infecta
est & peruersa, vt in Germania tua, quæ quò
I prolapsa

prolapsa sit, orbis Christianus dolet, vos
meritò deplorare debebatis. Duxisti autem
tu mihi quidem in memoriam tantæ cala-
mitatis Ecclesię, non possum nō ingenti do-
lore affici, quoties recordor tam immaniū
sacrilegiorū. Vide, quot Episcopatus orna-
tissimi conciderint, in quibus hæctenus diui-
nus cultus sedulò peractus est, & sustentati q̄
plurimi homines docti. Quot enim Episco-
patus, quot Abbatix, quot collegia Cano-
nicorum, quot cœnobia Virginū, & Mo-
nachorum, quot aliæ laudatissimæ fundatio-
nes penitus abolitæ sunt, intra annos qua-
draginta? In tribus enim illis regnis (Da-
nicum dico, & Suedicum, & Noruegia-
num) quot putas saltem Episcopatus ex-
tinctos esse, vt reliqua omittam? SYL.
Certè dubium non est, cum tria regna sint
fatis opulenta, quin ad minimum vigin-
ti fuerint: siquidem hæctenus regnum nul-
lum reputabatur, nisi Archiepiscopum
haberet,

haberet, & hic sub se septem alios Episcopos. FELIX. Ita est. Sed quid de Scotia dicam, & Anglia, quarum hæc plus, quàm tredecim Episcopatus habuit, illa etiàm non paucos? O DEVM immortalem, quanta doctorum virorum in his dioecesibus copia fuit olim? quàm multa liberalium musarum hospitia? quàm egregiæ multiplicisq; literarum & artium, inprimisq; sacræ Theologiæ officinæ? At hæc quasi de alieno orbe: nostra videamus & domestica. Quot arbitrâre Sylvester, in Germania Episcopatus, Abbatias, & alia collegia interiisse? SYLVE. Ego nescio, si tu nouisti, recita. FELIX. Infinita multitudo est Sylvester, nec enim tam mihi ista possent esse homini Polono, nec inter Germanos multum versato cognita, quam tibi: at recensebo tamen, præsertim Episcopatus, & ea quidem fide, qua ego ab ipsis Germanis accepi.

De Episcopatu Magdeburgensi ordiar, qui
quo in statu nunc sit, & q̄ catholicus in eo
præsul, non libet dicere: doleo: nihil enim ad
sinceritatem & instituta maiorum. De Ca-
nonicis verò eius cathadræ antiquæ, hoc no-
uum auditur, quod Augustanæ Babylonii
nomen velint dare suum, atq; cōtinuò vxor-
es ducere, si ex iure Stellionatus eas sibi ca-
nonicales, quas iam possident, liceat in po-
sterum habere hæreditarias. O fides Cano-
nica. Videbas furem, & currebas post eum.
Quid Brandenburgensis, Quid Lebucensis,
Quid Havelburgensis Episcopatus in Mar-
chia? Quo in statu nunc est Mersburgensis
Episcopatus & Nauburgensis? De altero
potest dici, Lignum ubicunq; ceciderit, illic
erit: de altero, τὸ μὲν ἐν, παρὰ μικρὸν δὲ. Nihil certè
aliud de omnibus possum, nisi, vt Græci so-
lent dicere, οἰχοῦνται. Ad Bremensem Archi-
episcopatum venio, de ipso quidem Præsule
nihil attinet, constans enim esse dicitur: de
Prælatiis

Prælati verò & Canonicis varij hominum sermones sunt: utinam vani, ne quid ab institutis maiorum alienum fecerint. Huic Archiepiscopatus suberant Patrum memoria Episcopatus Lubecensis, Slesuicensis, Hamburgensis, Racenburchensis, Svverinensis: quorum tantum nomina restant amplius, ipsa dignitas extincta est, & bona confiscata sunt. Hinc si placet in aquilonem excurram: septima enim Metropolitana sedes fuit Archiepiscopatus Rigensis, cui talis Antistes præfuit hæctenus, qualis ad interitum necessarius videbatur. Non ignota refero. Hic Archiepiscopus sub metropoli sua habuit Revaliensem, Curiensem, Dorptensem in Liuania, in Prussia Sambiensem, & Varmiensem, nisi fallor, & Pomesaniensem. Ex his omnibus vix vnicus superest Varmienensis. Hinc ad meridiem vertamus iter. Quanquã Coloniensis Archiepiscopus per se adhuc autoritate & virtute Coloni-

ensis Academiae, hominumq; doctorũ atq;
piorum vigilantia persistit incolumis, velu-
ti egregium Catholicæ religionis propu-
gnaculum: sed tamen aliquot suffragati Epi-
scopatus, partim nutant dubitanter, partim
adhuc constantes sunt, vt Leodiensis, Traie-
ctanus & Osnaburgensis. Proximè huic ac-
cedit Moguntina metropolis, cui subiecti
parent Cõstantiensis, Argentina, Spirensis,
Vormatiensis, Augustanus, Aichstetensis,
& in Saxonia, Hildeshemensis, Badenbur-
gensis, Halberstatensis, Verdensis. Sed q̄hi
extenuati, atq; ambesi vicinorum ingluvie
sint, norunt ij, qui miseras querelas frustra
iuris administrationem efflagitantium quo-
tidie audiunt Spiræ. Ità namq; arrosi sunt
isti, vt vix ossibus hæreant: ità vastati, vt in
plerisq; eorum Basilicis ne diuina quidem
liceat peragere sacerdotibus. Treuirensis
verò Episcopatus, quia paucos suffragatos
antistites habet sub se, & vicinitate Belgij
viriliter

viriliter sese haecenus opposuit sectarijs, &
ideo præ cæteris minus afflictus est. Quin &
Salisburgensis Archiepiscopatus, & qui sub
hoc sunt suffraganei, virtute catholici Prin-
cipis Bauarici, huc vsq; sunt egregiè defensi.
Quanq̄ Ratisbonensis ne sic quidem com-
mune malum Germaniæ effugere potuit,
quin vehementer attritus, vix possit sese
Clerumq; suum tueri mediocriter. Omitto
hic familias minorum Pontificũ, Abbatum,
Præpositorum, Hospitalensium, similibusq; :
quorũ oppressiones tot sunt ac tantę, vt nu-
merum excedant. Penè oblitus fuerã vicini
Episcopi Vratislauensis, qui cum totius Si-
lesię Antistes sit, ita tamen violatus esse vi-
detur, vt præter armatos Vngaricos Ma-
thiassos propemodum nihil viuum habe-
at amplius in ouili suo. O quò vadit ani-
ma huius Symmistæ? In cœlum scilicet.
Hęc breuiter de Episcopatibus per quintum
Lutheri Euangelium euersis. Velim autem
cogites

cogites mi Sylueſter, quantæ facultates,
quantæ opes & copiæ ſub ijs fuerint olim, &
nunc direptæ in prophanos vſus ceſſerint:
quam autem feciliter, commune docet pro-
uerbium de auro Toloffano. In Boëmorum
annalibus legitur, de Ioanne eius gentis Re-
ge: quòd is, cum duodecim Apoſtolorum
argenteas ſtatuas ab altari S. Vencelai auf-
ferri, & in theſauris ſuis recondi iuſiſſet, cõ-
tinuò eadem hora excæcatus ſit, nec vnq̃ vi-
ſum recuperauerit. Philoſophi ſcribunt,
eam eſſe vim & naturam lupinarum pelli-
um, vt ſi hæ cum ouium pellibus miſcean-
tur, has primum abſumere & ſeſe mox eti-
am. Exemplum vnum ſufficit pro vniuer-
ſis. Meminimus Lubecæ omnes Eccleſiæ
theſauros, patinas, calices, ampullas, mon-
ſtrantias, cruces, ſtatuas, & ſimilia argentea
& aurea innumerabilia vaſa, diuinis cultibus
dicata, ex Eccleſijs paſſim direpta, vnumq̃;
in locum congeſta, ſpeciem præ ſe tuliffe
tantarum

tantarum facultatum, vt ciues Lubecani harum rerum fiducia elati, non dubitarint ingens bellum mouere aduersus Christianum Regem Daniæ. Accidit autem illis, quod de lupinis pellibus dicitur. Cum milites atq; equites in Urbem accersiuissent, pecunia ex illis, quos dixi, ecclesiasticis thesauris cusa est, sed ea adeò in exiguam conflata summã, vt ne in menstruũ stipendium quidem conductis militibus sufficere potuerit. Postea verò ad ærariũ ciuitatis itũ est, quod infelici ecclesiasticorum thesaurorũ contactu, pari celeritate euauit. Ac inde continuò ad priuatas ciuium opes, belli sumptus deuoluti sunt, quibus Lubecani ita exhausti fuerunt, ita attenuati, vt se inopia omnium rerum victos Dano dedere propemodũ coacti sint. Similia exempla superioribus annis vidimus in Saxonia, in Misnia, in Thuringia, in Hassia, in Palatinatu, in Sueuia & passim. Nemo causam aliam quærat, nisi quia ad-

K mixtæ

mixtæ fuerint ouinis pellibus lupinæ, et vindicata Tolossani auri surreptio. Hoc quidem mirum non est, sed illud mirandum magis, quod cum pleræq; nobilium familiæ videant intelligantq; eò vergere istâ Ecclesiasticorum bonorū alienationem, vt nō modò hæc sacrilegia Christianæ religioni perniciosa futura sint, sed etiam dignitati nobilium. Non enim res obscura est, quòd opes Ecclesiasticæ multas nobiliū familias aluerint, auxerint, cōseruarint, ad summos honores euexerint. Quid autem futurū credis, si nobilitatis hæc prerogatiua adempta fuerit? Quomodo sese pleriq; nobiles honestè sustentabūt, alienatis suppressisq; tantis Ecclesiarū opibus? Sunt vni patri nonnunq̃ filij complures: in quos si patrimonium diuidendū erit, fiet omninò, vt alicubi ne rusticana quidē casa cū agello possit sigillatim hæreditas obtingere. In bellū, inquis, proficiscātur. Non omnes bellatores natura genuit, nec singulis mox in promptu est,

est, etiamsi idonei videantur, equos, famulos,
& arma, presentē pecunia comparare. Quæ
nobilitatis conditio sit in Germania, nō satis
nouī: in Polonia autem vidi antiquæ stirpis
nobiles ob paupertatem factos esse villanos
aratores. Quā arare nobilem, ac tenere
stiuam, ignobile non est per se: sed tamen,
si dignitatem spectes, fortunam illis debe-
mus optare secundiorē. Nec indignum,
si, cum seculo seruire propter tenuitatem
fortunæ non queant, Deo seruiant per opu-
lentiam Ecclesiæ. SYL. Desine obsecro
ò Felix, cum magno dolore ista audio. Et
quā istas rapinas Donariorum, bono-
rumq; Ecclesiasticorum alienationes nunq̄
probauī, vidi enim infelicem huius institu-
ti euentum fore: sed tamen, crede, mihi Fe-
lix, grauem præbuerunt causam his malis
Prælati vestri, vt taceam, q̄ turpiter istis
Ecclesiæ bonis abusi sint ad luxum, ad fa-
stum, ad libidines (quæ vitia non fuerunt
K ij tolleranda

tolleranda amplius) quid queso putas cordatos homines cogitare, cum videant in Canonicoꝝ ædibus, in Abbatum monasterijs, in aulis Episcoporum, versari barbaricam quandam illiterati (quid illiterati dico? ipsi enim isti patres ab omni literarum studio alienissimi sunt) imò pessimè morati famulitij turbam? Malunt enim illi in peritum coquum, qui plus palato sapiat, q̄ corde, aut in alios nugatores & parasitos stipendia effundere, quàm in literatum aliquem aut doctum virum. Idcirco enim, si vir quispiam doctus, vel in monasterium Abbatis, vel in aulam Episcopi venit, ludibrio est Abbatialibus illis vel Episcopalibus gnatonibus & thraconibus. Quiuis enim horum præfertur, ac maiori in honore est, q̄ literatissimus quisq̄. Quo fit, vt vir doctus in Prælatorum famulatio albo coruo sit rarior. Memini equidem, atq; hisce oculis meis vidi, quosdam Prælatos deridere eos, qui aut scribendo,

scribendo, aut disputando, aut alio quoquo
modo, oppugnare sectariorum hæreses co-
narentur: ac non dissimulant se præ se ferre,
hominum leuiũ esse atq; ignobilium, quasi
gladiatorũ seu bestiariorum infamem ac ser-
uilem operam esse cum hæreticis in certa-
men descendere. Memini itidem, qui, ne su-
os vicinos Lutheranos offenderent, com-
mertia vitare, familiaritatemq; eorum, qui
propter Catholicæ fidei defensionẽ sectari-
is, exosi sunt: ne scilicet horum inuidia, ali-
qua ex parte, in ipsos quoq; deriuaretur. Ac
si qui tamen sunt, qui eruditis viris delecten-
tur (quanq̃ hi rari sunt) illi tamen cum audi-
unt libenter pessima quæq; de aduersarijs di-
ci: tum certè de vitijs Cleri, vel vnum ver-
bum facere est crimen læsæ maiestatis, & ad-
huc inhærens nota quædam Lutherana hæ-
reseos. Quis ingenuus liberaliterq; erudi-
tus, talibus posset Dominis seruire? Interea
conqueruntur Prælati, se doctis hominibus

K iij destitui,

destitui, disertos concionatores non habere,
Vicarijs cæterisq; ministris orbari. DEum
immortalem, quanta impudentia isthęc est.
Præsentes fastidiunt, absentes aiunt se desi-
derare. In tales homines vt educentur, vt in-
stituantur, ne teruntium quidem volunt
impendere. Eademementia sunt occœcati, vt
existiment Principum liberalitate, copiaq;
locupletum ciuium, quemadmodũ fuit olim
vsitatum, Cleri frequentia suppeditari pos-
se. Cum nuper de tanta inopia sacerdotum
sermo incidisset, suasissetq; vir non im-
prudens, decere Prælatos, literarios ludos
aperire, sumptus conferre, & hoc conari
vincẽ, seminariũ Cleri vt plantaretur: tum
ex Prælatis quidam, Sufficit diœcesi meæ,
quod Dux Prussia Academiã erexit, si-
gnificans nimirum nihil minus esse Episco-
porum vel Abbatum, scholas pro iuuentute
instituere. Verum O Felix, alia hęc ætas est,
alios hęc mores postulat. Seculares Prin-
cipes

cipes non ideò nunc instituunt Academiã,
vt Papatui vestro suppeditent Clerum, sed
vt sibi disertos erudiant concionatores, qui
Abbatias Episcopatusq; vestros non instau-
rare, sed euertere possint. Quod q̄ multis in
locis hoc factum sit, fiatq; nunc etiam, nos
corã videmus. Mœsorum libenter re-
cordor. Memini me legere Græcum car-
men Lypsiæ de vicino Cœnobio cella cõ-
positum, nec ità pridem æditum, quod ego
obiter sic verti Latinum.

Gratum murmur apes, his quondam uiuere cellis

Nonimus, undè pijs copia mellis erat.

Ignauum pecus hinc aliena ad pabula fuci,

Venerunt Monachi, bestia, pigra, uorax.

Deniq; crabrones his successere maligni,

Qui fucorum & apum dissoluere domos.

FEL. Carmen sanè non infacetum recitas
Syluester, nec diffiteor, quin in primeua Ec-
clesia, et maior pietas fuerit in Monachis, et
sanctior vitæ disciplina, & discendi studium
ardentius.

ardentius. Nec illud negauerim, quin subse-
cuta secula multos ignauos fucos pro sedulis
Monachis nobis pepererint. Hoc autem
expendas velim tecum Syluester, hæccinè
sit norma reformandę Ecclesie, vt cum apes
in fucos degenerarint, continuò expedire
videatur, pro fucis crabrones, & mox pro
vtrisque serpentes reponere. Apud Plutar-
chum & Philosophos legi, ex putrefacto
boue apes nasci, ex cadauere asini vespas &
fucos, ex mortua mula fieri crabrones, ex
putrefacta carne humana serpentes. Non sa-
nè videtur bonus paterfamilias: qui pro ara-
tore boue, pigrum asinum substituat, atq;
mox pro foecunda asina, mulam sterilem:
qui deniq; serpentes malit fouere, q̄ pabuli
aliquid fucis concedere. Quis fructus ex ista
commutatione, aut potius alienatione pro-
latus est. Certè non solū Catholicus Clerus
ea fraude tota penè Germania expulsus est,
vt vix paucis in locis restent vestigia: verum
etiàm,

etiã, cum apud vos, & apibus & fucis si-
mul, ista pabula erepta sint, vt nec vœsanis
istis vestris crabronibus crapulandi copiam
abunde amplius suppeditare possint: quo de-
mum fit, vt dum maximè Romano Ponti-
fici, & Clero catholico nocere voluistis, vos
iplos vehementer in manifestum exitium
præcipitetis. Exemplo nobis esse poterunt
Bohemici Sacerdotes, quibus hoc post Hus-
si tempora fuit semper sacrosanctum, nihil
eorum facere, quæ communia essent cum
Romanis. Sed quid indè secutum est? Bar-
baries planè infinita, & artiũ rerumq; om-
nium optimarum flagitiosa ignorantia, &
paupertas in glorię vitæ miserabilis, vt Cle-
ro Bohemico propemodum nulli homines,
vel ad iudicandum ineptiores, vel ad honestè
agendum, magis barbari, nũc à plerisq; exi-
stimentur. Eadem hæc de Lutheranicarum
Ecclesiarum ministris omnino dici licebit.
Quid enim Lutherano sacerdote illiterati-

L us?

uis? Quanta præterea in moribus petulantia
est, quanta proteruitas? De miseria illorum
non possum conqueri, ipsi enim met sibi in-
uitæ paupertatis authores extiterunt. Ete-
nim dum suaue iugum Christi, in mediocri-
rerum copia sub Episcopo catholico, ferre
non voluerunt, coguntur nunc seruile iu-
gum Antichristi sustinere, in miseranda
paupertate, sub sæculari Lutheranico ma-
gistratu. SYL. Verum tu quidem mi Fe-
lix, isthæc recensuisti: quid est autem, quod
adeò facilè à Pontificio grege pleræq; gen-
tes desciscunt? Si apud vos non sola fides
regnum Christi tenet, sed fides per chari-
tatem operans, hoc est, fides viua: quæ po-
test fieri, vt vbi sit charitas, non etiàm sit
charitatis vinculum, concordia, & frater-
na inter fratres consociatio? Ignoscas ve-
lim mi Felix, loquor quod verum est, non
dissimulo quod falsum: vide quæso con-
fratres tuos maximeq; illos, qui, quod ex
regula

regula charitatis viuere debebant, Cano-
nici dicuntur, q̄ concordēs sint, q̄ se se com-
plectantur fraternè, q̄ pijs se se inuicem iu-
uent deuinciantq̄; studijs. Et vt ordiar de
capite: nostinè illum vicinum Chrestolo-
gum vestrum? FELIX. Nescio quem
velis. SYLVE. Quasi verò ignores,
qui condus est, nunc promus vocetur.

FELIX. Iàm video, quò respicias: sed
quid in eo culpas tandem? SYLVE.
Ego verò nihil sanè admodum, nisi quod
& lippis & tonsoribus notum est. De fra-
terna enim sua erga suos confratres synce-
rè dilectos charitate quod requiris tenaci-
us vinculum: Ecce Pleonasmus, & nemo
hic bardus, & ecce iterum sagenæ, & hic
nullus, magnus, malus piscis, & ecce de-
niq̄; tribuli, quorum semper quartus
aculeus erectus in digitum: quin etiàm
sara pinguis inter postes ianuamq̄; re-
tenta, quæ facit spem, non saram se,
L ij sed

sed soram forè. Nugæ istæ sunt, & ad nasadas
vinarias Vngarorum relegandæ: ex harum
enim sentina hausit (ex dolijs debebam di-
cere) præclara ista consilia, è quibus de coelo
penderet hæc aurea cathena Homeri :

*Cernere nigra potes, sed candida nulla uidere,
Tu bene falsè alijs, nil nisi dulce tibi.
Mars calcas hederam, ruscum sustollis & algam,
Tu Mars uix porcum fartis alijsq; tuum.
Noctua nocte uolat, uolucris benè tuta tenebris
Quò magis obscura est, hoc magis illa nocet.*

Hoc enim è Parnasso riuulos illos eduxit, in
castella promptuaria, è quibus tandem mi-
rificè rigare solent prata Quadorū. Idq; bi-
fariam quidem & quodam naturæ miracu-
lo. Ferunt enim (Strabo author est) fontem
quendam esse Dodonæum, in quem si faces
extinctæ immergantur, eas accendi: sin ac-
censæ, eas extinguui. Ità nimirum hic ex eo-
dem oris fonte, & calidum nouit & frigi-
dum efflare. Exemplis hîc parè vtî, ipse de-
cor

cor postulat. Qualem vero tu, mi Felix, cen-
ses eum, qui si apud confratres suos est, in re-
ligionis causa, quod negas, negat, quod ais,
ait: vicissimq; eadem arte apud sectarios: &
vtrumq; hoc, ea libripendis æstimatione, vt
huc semper magis, q̄ illuc propendeat: eum
tamen nihilo minus velit, q̄ quod verè est,
aliqua specie videri. Adeoq; nimirum.

*Nulla fides fronti, celant præcordia fraudem,
Nullaq; iudicium ianua cordis habet.*

Res ipsa fidè excedit hominum. Isti namq;
cum apud eos sunt, quos esse catholicos ar-
bitrantur, tanta oris facundia differunt de
veritate religionis catholicæ, de fraude no-
uorum dogmatum, de vi potentiaq; hære-
ticorum, alijsq; generis eiusdem quæstioni-
bus, vt credas coelitus illos loqui. Sed quid fit
postea? Non multis opus est verbis, ipse tu-
te nosti mi Felix. Confratres si quos ha-
bent, ita tractant, vt viaticũ malint, q̄ Bre-
uiarium meditari: contraq; si confratres de-
L iij sunt,

sunt, dant operã, ne vlli eupiant adesse, multò minus, vt velint eos vltro accersere. Interè Ecclesiæ bona clàm surripiunt, religionem antiquam, ipsumq; adeò DEVM produnt aduersarijs. Quamuis aliquandò & voce & literis se, quasi rem agant seriò, ostentent: de quibus dixit Principum non minus, istas quidem figuras colore albo effingi, rem verò ipsam figuris nigris. Hæc sanè simulandi dissimulandiq; verlutia, religionem omnem reddit ambiguan, homines impellit ad desperationē, ad Epicurismum, & cum eò prolapsi sint, cōsequitur demum, eos nullius mendacij pudere: nullius pigere flagitij aut sceleris. Heu Felix, quanta ego tibi hîc possem & q̄ inaudita facinora recensere, si ità animo vellem indulgere, q̄ lingua currit promptè. Quantus enim campus, non dicam fenestra, hîc aperiretur, si de summa fratrum inter ipsos perfidia vellem dicere: vt infinita taceam, vnum hoc satis flagitij

gitiij habet atq; perfidia, quod cum vndiq;
res Ecclesiæ oppugnentur, tanta tamen sit
confratrū inter ipsos & inuidia & maleuo-
lencia, vt sæpè ipsum Ecclesiæ statum euer-
malint, q̄ vel condonare quippiam confrat-
tri, si fortè deliquerit, vel illius sanis consilijs
vti, ne tu altum sapere videâre. Hinc ani-
maduertimus illorum plerosq;, saltem vt
confratribus ægrè faciant, inuentiantq; ter-
rorem, colludere cum sectarijs, cum illis fa-
miliariter viuere, ad mensam accersere,
cum illis potare, pergræcari, & quiduis ali-
ud eiusmodi facere potius, q̄ vlla in re sese
eomem fidumq; præbere & syncerum ami-
cum collegis, q̄ vlla manu auxiliari, ruen-
tem Ecclesiam fulcire, collapsam erigere
conari. Imò quod execrabilius est, cum
horribilem illum ruentis Ecclesiæ frago-
rem audiunt, tum illi conuocato sui gre-
gis sodalities, conuiuia adornant, pocu-
lis certant, & luxu, cantu, tympanorumq;
sonitu

sonitu sic curant omnia perstreperere, ne vllus
collabantis Ecclesiæ fragor ab ipsis vel audi-
ri possit, vel animaduerti. Hæc illustrari ex-
emplis forsitan facilius, q̃ plerisq; gratum.
Meminimus quendam ex Canonicorum
grege dicere, cum eius cupiditati cōfratrum
vnus & alter obstitisset, malle Capitulum in
pedes conuerti, vt ruente Ecclesia ad fugam
paratiores sint, q̃ ad fulciendas Ecclesiæ rui-
nas. Ab hoc nō dissimile est, quod in plerisq;
Ecclesiarum cathedris, quibus non nisi no-
biles fumosas illas suas imagines ostentant
atq; iactitant, neminem patiantur virum
doctum in suo consortio, quasi si homines
literati in talibus capitulis locum haberent,
nec ignauix suæ, nec stultæ nobilitatis opi-
nioni ac peruersæ, satis loci futurum. Cre-
dunt enim isti, reliquos omnes homines,
etiamsi virtutis eruditionisq; commenda-
tione celeberrimi habeantur, seruorum ta-
men hos loco non nobilium habendos esse.

Ex

Ex quo hæc duo consecuta videmus, prius, quòd in decem aulis Episcopalibus, ne vnum quidem reperiatur doctum aliquem & peritum theologum: alterum, quod in cathedralibus istis Ecclesijs soli regnent agrestes Fauni, salacesq; illi Satyri, atq; impuri Syluani & Centauri: qui quasi ex lege constitutum habent, ne ferant in collegio suo vllum doctorem, aut theologum. Putant enim diuinitus sibi deberi, quicquid in Ecclesijs lucrosum est, quicquid laboriosum Vicarijs. Fructus ergo, opesq;, ac redditus Ecclesiarum ipsi percipiunt, ipsi pro arbitratu suo moderantur, dispensant, eisq; fruuntur: Dei verò cultum, cæteraq; pietatis officia, vt diuina peragere, sacramenta administrare, docere populum, Vicarijs committunt, hoc est, hominibus nobilitatis titulo minimè tumentibus. Ex quo quidem nobilium studio, & seruitio ignobilium Vicariorum, magnum Principem aliquandò sic ratiocin-

M nantem

nantem audiui. Optimo iure, inquit, nobilibus debentur officia nobiliora. Canonicis quidem nobilibus decernitur rerum mundanarum, vel secularium administratio: ignobilibus verò Vicarijs, rerum diuinarum ac spiritualium munera committuntur. Quamobrem necesse est, iudicio Canonorum, nobiliorem esse administrationem rerum secularium, quàm diuinarum: quòd harum cura vilibus sacrificulis committi solet, illarum verò nobilibus Prælati. Quid tibi mi Felix videtur hic Dialecticus Princeps: satisne iuxta ^{ἐπιλόγειν} Aristotelis: opinor equidem: sed audi, quid adiecerit prætereà Si, inquit, nobiliores Canonici aut Prælati secularium rerum iura sibi potius, quàm ignobilibus, tractanda iudicant: quin necessariò sequitur, has mundanas res longè præferri diuinis: quandoquidem has alijs committunt vilioribus personis,

personis, illas autem sibi tanq̃ dignioribus
reseruant. Quid aliud hoc est, inquit idem
Princeps, q̃ si palàm fateantur Canonici no-
biles, se instar Epicureorum, voluptatem
diuitiasq; præsentis vitæ pro DEO cole-
re, cœlestemq; verum DEVM miseris
illis, & vilibus Vicarijs colendum relin-
quere? Acerbè quidem hic Princeps, at
profectò, si licet verum dicere, rem acu
tetigit. An secus res ista habet mi Felix,
q̃ ille dixit? Rem diuinam appellatis, &
tremenda DEI mysteria, missam. Si er-
gò nobilioribus nobiliora munera admi-
nistranda sunt, cur nobiles Canonici ve-
stri hæc ista mysteria atq; rem diuinam
indoctis vilibusq; sacrificulis obtrudunt:
atq; interea sibi sumunt iuris dicundi mu-
nus, & venandi studium, ac si quæ alia sunt
generis eiusdem voluptuaria & amœna?
Num arbitrare omnium populorum ocu-
los ità cæcutire, vt hæc, q̃ peruersa sint,

M ij videre

videre non queant? Quid quæso sentiat in-
rudita multitudo de sacrificio Missæ vestræ,
de ceremonijs, de quotidiano cultu diuino,
de munere predicandi Euangelij, de officio
administrandorum sacramentorum, cū hæc
omnia nobiliores Canonici ac Prælati, tanq̃
nullius momenti sint, defugiant, nec suæ di-
gnitatis esse, isthæc attingere, palàm præse-
ferant? Cumq̃; vicissim id significant nobi-
lium munus esse, vt helluentur, vt pergræ-
centur, vt scortentur, vt lupanaria domi-
alant, vt quæstum turpissimum exercent,
vndè sit, quo voluptatibus, quo alex, quo li-
bidini, quo fastui sumptus possint & alimen-
ta suppeditari? Hæc ego mi Felix, non ideò
reecenseo, quòd verè nobilitati non existimè
deberi aliquid prærogatiuæ cōcedi: sed quòd
indignissimum est, illos fastidire sacrosancta
illa DEI mysteria, sacramentorumq̃; ad-
ministrations, atq̃; inprimis docēdi Euan-
gelij officium. Hæc etenim cum nobilissima
DEI

DEI munera sint in Ecclesia, nobiles personæ potissimum ea sibi administranda atq; dispensanda præ alijs vendicare debebant. Quid verò nunc fit: planè contrarium. Quid autem de ista personarū discretione dicturus est iudex ille minimè corruptus, in vltimo iudicio: Ecquid ille hoc modo: Quoniam tu Prepositus, tu Decanus, tu Canonicus fuisti, tu opinione nobilitatis sublimiora in Ecclesia cathedrali occupasti subsellia: tu etiam mundanas Ecclesiæ opes, vt tibi essent copiosa voluptatū instrumenta, administrandas suscepisti, cultum vero diuinum cæteraq; Ecclesię sacramenta Vicarijs tuis commendasti: eamne igitur ob causam tibi tuiq; similibus regnum Cœlorum credidisti deberi: Hæc ista Canonicorū atq; Prælatorum perniciosa vanitas in prouerbium populi abiit. Quia enim cum Canonici constituent Vicarios, qui pro ipsis in Ecclesia Deū colant: necessariū quoq; vt Vicarij pro iisdem suis

M iij Canonicis

Canonicis in cœlis æterna vita fruantur: vicissimq; cū Canonici pro suis Vicarijs omni genere voluptatis ac libidinis in terris defungi soleant, necesse erit vt pro iisdem suis Vicarijs in inferno tantorum criminum pœnas dependāt. Quid putas mi Felix, istos homines cogitare? Equidem nihil reperio aliud, nisi quod somnient, sibi summo iure licere, quod libeat: atq; ex eo canone, ex quo nomen adepti sunt, vt Canonici vocentur, rectè fieri, si seortentur, si helluentur, si Plutum domi curent, diuinum cultum in Ecclesijs abijciant, si vbiq; id agant, quod Principi huius mundi placeat, & quod Deo saluatori displiceat, nusq; non temerè machinētur: inter eà autē Ecclesiæ negotia, laboresq; et officia, quæ ad curā dominici gregis, ad salutēq; Christiani populi pertinebat, cōmittere ijs, quos loco vilissimorū Mancipiorū habent. O reuerendi Patres, vel potius ò feroces Satrapæ, itane vobis ex
libidine

libidine vestra iudicē Christū imaginamini?
Hæccinè est causa, cur vobis Ecclesiastica be-
neficia expetenda existimatis. Idcirconè tot
tantasq; Ecclesię opes dederunt maiores no-
stri? Non equidem arbitror. Si nullus apud
DEVM, præsertim in causa fidei, respectus
est, quæ causa obtendi potest, ob quam secu-
laria potius Ecclesiæ bona administranda
vobis, quàm peragenda diuina mysteria?
Cum si hæc nobiliora sint, nobilibus cer-
tè personis potius congruebant, quàm il-
la terrena, quæ sunt omnium hominum
iudicio ignobiliora. Nobilitatis vel maxi-
mè olim putabatur esse, Missæ sacrificium
summa deuotione celebrare, ad populum
concionari, errores hæreticorum refellere,
fidem asserere catholicæ Ecclesiæ, bonos
mores honestaq; opera docere populum,
non solum doctrina, sed etiam bono exem-
plo vitæ, veræq; nobilitatis documento.
Eamq; ob causam videmus, vt quisq; fuerit
nobiliore

nobiliore domo natus, tanto nobilius aliquod, excellentiusq; officium dignitatis obtinerit in Ecclesia. Hinc enim Barones, hinc Comites, hinc Principes, imò Reges etiam appetuerunt in Ecclesia munera illa imprimis ardua, Scholasticen, Decanatus, Præposituras, Episcopatus, similiaq; generis eiusdem. Quæ munera, si officium spectes, non quæstum, eò potissimum dirrecta sunt, vt Deo suus cultus diuinus semper præstetur, & populo æterna salus. Quo autem ea nobilium studia deflexerunt: eò scilicet, cum ipsi & literas, & doctrinã, morumq; integritatem oderint, affectentq; nihilominus primos acubitus in cõfessu, summosq; in Ecclesia gradus: vt nullos homines magis, q̃ qui his rebus gerendis idonei sunt, literatos videlicet et doctos, morumq; sinceritate commendatos contemnant, persequantur, atq; sublato è medio connitantur. Non prorsus ineptè nuper quidam, cū vno aut altero verbo studia istorum

istorum hominum vellet exprimere, dixit,
isti hominum generi innatum videri, si li-
brum in mensa vel in scamno eruditū vide-
ant, vt se putent ignē infernalem, si doctum
virum ac probum, cōscientiæ suæ malæ car-
nificem cernere: si deniq; spem audiant pro-
poni reformandi cleri, vt præ se ferant, inte-
ritum suum se metuere. Adeo enim his pro
literis fastus est, pro honesta sanctioris vitæ,
deuotaq; conuersatione, centaurica barba-
ries, pro munere Ecclesiastico fideliter obe-
undo, syluestris venatio rerumq; tempora-
lium fastuosa administratio, pro ieiunio,
belluatio diurna atq; nocturna, pro sacerdo-
tali castitate, multorum scortorū inquina-
menta, pro iustitia subditis administranda,
tyrannica oppressio pauperū sacerdotum,
ac rusticorū, pro fortitudine animi, qua Ec-
clesiæ iura possessionesq; defendi debebant,
blandę hereticorū conuersationes atq; com-
municatæ familiaritates, deniq; vt finem fa-
ciam,

eiam, pro horarum canonicarum breuiario, lusorum taxillorum alea, pro sancto choro pollutus thorus, pro Christo fiscus, pro Ecclesia taberna, pro Deo Sathanas, pro coelo sempiterni gaudij, gehenna aeterni supplicij. Ex his sanè maioris Cleri peruersis studijs, vide mi Felix, quid effectum fit: nimirum nulla cura catholici Cleri persectarios oppressi attingit Prælatos, doctrinam ipsi cõtemnunt, doctos homines aspernantur, ignauos in consilium accersunt, ex Lutheranici Cancellarij consilio similiũq; pendent Episcopi atq; Prælati: vnde tandem fit, vt facere cum aduersarijs præsertim principalioribus malint, & conuere ad hæreses, q̃ vel vllum inter vitulos & tauros pingues, stabularium offendere. Ah quantam ego hîc syluam præteruehor: è qua si in posterum voles nouæ disputationis materiam sumi, abundè suppetitare potero. FELIX. Desinas Syluester,

uester, quælo : non enim est hoc enume-
rare, sed lacerare vulnera Ecclesiæ. At-
qui si isthæc ità dicis Syluester, vt in istis
vitijs concludas omnes, excipias nemi-
nem, profectò, vt pace dicam tua, isthæc
commemoratio tua nefaria est. Collu-
stres velim hoc Poloniae regnum nostrum,
quàm multos & innocentia vitæ, & ex-
cellentia doctrinæ clarissimos Antistites
(vt de alijs taceam) tibi possim oppone-
re. Quid enim reprehendere potes, siue
eruditionem spectes, siue integritatem vi-
tæ in Nicolao Archiepiscopo Gnesnensi,
in Philippo Episcopo Cracouiensi? vterq;
certè ab istis vitijs omnibus, quæ tu enu-
merasti, immunis est. Quid culpas in Vil-
nensi Episcopo Valeriano? Quid in Sta-
nislao Hosio Episcopo Varmiensi? an
his eruditionem poteris, aut vitæ sanctita-
tem adimere, aut eorum quicquàm, quæ
tu longa serie recensuisti, iure obijcere?

De domesticis loquar verecundius: in Germaniam tuam migremus. Quid est, quod taxes in Treuerensi, & quem nuper creatum audiui, Salisburgensi Archiepiscopis? Num studium pietatis his deest? num conatus reformandi Cleri, et extirpandæ hæresos? Quid illa duo lumina Germaniæ, Michael Mersburgensis, et Iulius Neuburgensis Episcopi, quorum alter nuper piè defunctus est, alter subinde expectat aduentum Domini? Equidem, quid in his, si pietatē, si innocentiam, si castimoniā desideres, si eruditionem, si eloquentiā spectes, ceterasq; dotes Episcopo dignas, nihil video, quod meritò possis requirere. Cōsimiles tibi possem plures recensere non Antistites solum, sed & Canonicos & Abbates, & Prælatos alios. Quamobrem ità te decebat Syluester, generatim isthæc dicere de omnibus, vt tamen ex horum numero singulos exciperes. SYL. Scis tu quidem me haud paulò acutiorem esse in
Dialecticis

Dialecticis præceptis (quæ ex Petro Hispano frustra conabor Cracouiæ discere) quæ accuratè solitum atomos cõsectari in copioso & puluerulento aëre. At verò, ne tamẽ non suam cuiq; velim tribuisse videri innocentie laudem, sic à me hæc dicta accipias, vt nullos accusem eorum, quæ recensui, criminũ, nisi hos, qui illis domi cooperti sunt, foris inquinati, manifestò conspiciuntur. FEL. Fuit isthæc correctio Syluester necessaria. Nam tametsi (prohdolor) magna ex parte sic est, vt tudixisti: tamen nunq̃ dubitavi, quin Deus sibi reseruarit aliquot pios passim in ipsis Sodomis & Gomorris. Sed putasne tu Syluester similibus flagitiorum immunes esse tuos Evangelicos? SYL. Ego verò non. FEL. Nisi metuerẽ diutius extractum iri hunc sermonem, quæ ut cæna paretur, liberet sanè hîc aliquantulum per tuam Germaniam discurrere: etiamsi domi apud nos in Polonia exemplis similibus abundemus. Obie-

cisti tu nostris Syluester maleuolam infide-
lemq; spiritualium nostrorum hominum
cōuerſationem, quam ego, si vellem, dupli-
catam possem inter veſtrates oſtēdere, mul-
toq; maiorē, præſertim inter Eccleſiarum
veſtrarū gubernatores. De diſſidijs dogma-
tum opinionumq; contrariarū, quarū apud
vos nullius finis eſt, nihil dicam: ſed eas per-
ſtringā duntaxat, quæ ex diſſenſione Euan-
gelij veſtri diſcordiæ natæ ſint inter omnes
ordines. Repetas, quaſo, tempora Cæſ. Ma-
ximiliani in Germania, & Regis Sigismun-
di noſtri in Polonia, & cōſidera ipſe tecum,
quales et quantę cōcordiæ vtrobiq; in vtroq;
regno fuerint. Quis Principū auſus fuit, quæ
liberarum ciuitatū conata eſt ſeſe opponere
Imperatori ſuo? Quis Princeps vicinum
Principem? Quæ ciuitas vicinam ciuitatem
tam infeſtis armis vnq; inuaſit, quemadmo-
dum fieri conſuevit prolato Euangelio Lu-
theri? Qua autē fide ſeſe populi, proceresq;
Germaniæ

Germaniæ complexentur mutuò : non ob-
scurè loquuntur infinitæ multarum seditio-
num, bellorũ, latrociniõrum conscriptæ hi-
storię. Grandiora recensebo, relinquam mi-
nora. Qua ex causa, intestinis seditiõibus
Heluetiorũ pagi in mutua viscera seque-
runt. Quid in Germania rusticorũ tumultus con-
citauit. quod malum etiã in vicinã Prussi-
am nostram irrupt. Vndè exortũ est Vuir-
tenbergense bellum. Et quæ indè mox se-
cuta est, Anabaptistarũ seditio in Vestphalia
& Holandia. itemq; quod ex eadẽ hac mali-
tia exarsit inter maritimas ciuitates & Da-
nos bellum exitiale. Quam causam habu-
it etiã Prussiacum bellum cum Polonis,
cuius primò mentionem fieri oportuit.
profectò non aliam, q̃ quod ex altera parte
noui Euangelij feruor intumuerat, ex al-
tera oblata occasio nõ repudiabatur. Qualis
etiã, & quàm odiosa de Episcopatu Ca-
minensi exacerbata cõtentio in Pomerania.
Qualis

Qualis non ità multò post, & q̄ foeda de oc-
cupatione cœnobij Doberle in Misnia. Pla-
centale hoc quidem bellũ fuit, sed non omni-
bus gaudium Paschale. Quid in Megalabur-
go de Episcopatu Suerinensi inter germa-
nos fratres? an nihil putas etiã ad perfidiã
crimen pertinere, dum socijs Augustanã
Confessionis, Noricis, Augustanis, & simi-
libus, prætextu libertatis Germaniã, arma
inferuntur? Quid quod non ità multò post
idem ij male sociati fratres, sese mutuis cœ-
dibus confecerunt? nihil hîc interim dico de
tanta Dynastarũ inter ipsos diffidentia, nihil
de vrbiũ liberalium inter sese mutuis odijs,
quanta ante hâc nunq̄ in Germanis cõperta
sunt hominibus. Quid de subsecutis bellis
commemorem tam varijs, tam perniciosis?
An non vicinus contra vicinum? frater con-
tra fratrem? agnati contra agnatos? vrbs
contra urbem? Et quod peius adhuc est, ma-
net hoc malũ alta mense repostum, nec quæ
tum

tum vulnera inflicta sunt, curata sunt penitus, sed, tanq̄ suppurata vlcera ex diuersis animorum morbis, sic adhuc tument, sic serpunt, vt nihil desiderent amplius, q̄ ferro aperiri. Quod regnum hactenus in Europa magis floruit, tum ciuium inter ipsos concordia, tum erga Regem obedientia subditorum, q̄ Regnum Galliarum? Iam verò postq̄ Caluinus in illud Regnum Lutheri intulit Euangelium, quid euenit? Omne genus discordiarum inter ciues, & inter Proceres omnis perfidia omnis exulceratio animorum: resq; omnino spectet eò, vt eandem videas Babylonem breui extructum iri in Gallijs, quæ iam pridem extrui cæpit in Germania. An non idem hoc discordiæ malum iam multos annos vexat Britanniam? vnde etiam iam in Scotiam irrepsit. Nonne in hac Polonia nostra eadem dissensionum semina frutescunt, idq; non vno in loco, sed etiam in diuersis Regni partibus? Recordor

O ego

ego qualis status fuerit tempore Regis Sigismundi in hac nostra Polonia, cum adhuc Euangelium Lutheri minus apud nos, quàm nunc, increbuisse. Si quid mei iudicij est, aureum fuit tunc seculum, nunc luteum ac ferreum videtur esse. Cum sedebant proceres regni in Concilio, concordēs sententiās dicebant, factionū nomina ignorabantur, erat suus locus & honor Clero, & suus cuique ciuili ordini status integer. Si quid autem contentionis erat vel magnatiū inter ipsos, vel inter nobiles, vel inter seculares & spirituales personas, iure legum certabatur, non vi, non factione, non tumultu. Nimirum, quia vinculum concordiae, fuit salua religio, vna fides, vnus DEVS, vnus Rex. Nunc autem quid fiat, videmus. Quid enim in Lituania proceres nunc magis student, quàm vt in diuersas diuisi partes, aliud de se suisque, aliud de Polonis cogitent, ac demum vndique discordijs laborent. Quid in Polonia? an non idem malum

lum multò cepit sequere vehementius: Vnde
id iam consecutum videmus, vt tot sint fa-
ctiones passim in Polonia, in Prussia, in Lit-
uania (Rusiam excipio & Mazouiam, quæ
adhuc aliquantò accuratius vitat Germaniæ
Prophetas) quot passim familiæ nobiliũ, &
domus ciuium reperiuntur. SYL. Discor-
diæ sunt nunc cõmune malum vbiq̃; nec tam
ex religionis negotio nate, q̃ cõcitate aliquo
infausto cœlestium syderum positu. FEL.
Non Deo acceptum referas, mi Syluester,
quod hominum culpa temeritateq̃; cõmit-
titur. DEVS author cõcordiæ est, vt inquit
Apostolus: et, vt Psalmistes, DEVS iniqui-
tatem volens non est. Hæreticorum fraus
in hominibus literatis, & studium noui-
tatis in rudi populo hanc dissensionum
lernam orbi Christiano inuexit. Dic
quæso mi Syluester, quæ Prouincia, aut
vrbs in Germania recepit Lutheri Euan-
gelium, citra tumultum, ac seditionem?

O ij Norin-

Norinbergam fortasse exceperis, vix vllam aliam urbem prætereà. In Dania scimus & in Suetia crudeles extitisse et perniciosas cōspirationes ex dissidio religionis quidem ortas, sed conuersas in reipub. miserabiles clades. Vndè in Britannia tot subindè emerferunt, & tam variæ factiones, nisi ex dissoluto vinculo Christianæ religionis? Eanamq; quoties illo in regno mutata est (mutata autem est sæpius intra paucos annos) toties etiàm factæ sunt eius reipub. mutationes calamitosæ. An non idem nunc in Scotia audimus fieri? An nō in Gallijs idem malum iam quater experti sumus? Omnes in quieti, rerumq; nouarū studiosi emendandæ religionis curam prætexunt: intereà quid illi aliud, q̄ vt sub tali obtentu non modò Ecclesiasticas opes spolient, ac sibi vendicent: sed etiàm, vt alter alterius dignitati insidietur, honorem præripiat & locum, aliena occupet, amplificet sua, & quos oderit, eadem
occesione

occasione opprimat, si possit, vel quoquo
modo debilitet, ne obstet in futurum? Ipse-
met hiscè oculis meis, quale hoc fit, in ciui-
tate Gedanensi corâm vidi, cum Sigismun-
dus Rex de duobus factæ seditionis suppli-
cium sumeret. Euangelij causam obtende-
bant homines, qui sua aut decoxerant pro-
digiosè, aut ob ignauiam, rerum copia desti-
tuebantur: & vt imperitâ multitudinē con-
citarent, hoc Euangelij caput esse dicebant,
omnes ciues fratres esse, qui æqualia habe-
ant, nemo pluris sit, nemo minoris, q̄ alius,
sed vt æqualitas sit inter omnes. Nec tu
ignoras Syluester, quo impetu istud Euan-
geliū Lutheri, etiâ inuito, Principe tuo,
in Marchiâ penetrarit. Sed tibi isthæc sunt,
q̄ mihi, notiora. SYL. Nō eo inficias, quin
itâ sit, vt dicis. Nusq̄ penè Euāgelij doctrina
recepta est absq̄ tumultu ac seditione. Quo-
modo enim sine tumultu Papistica Idolola-
tria expugnari potuit, & introduci Euan-

gelium? Non enim seculus potuit, quin corruptio præcederet generationē. Gesta Apostolorum legimus, minimè dubitantes, duce Spiritu Sancto, omnia illa & cæpta esse & confecta. Quàm multis autē in locis excitati tumultus sunt ab Apostolis? Quid etiã magis obiectũ Apostolis, horũq; discipulis est, q̄, quòd Reip. tranquillitatē perturbarēt, seditione populũ cõmouerent, veterē religionem tollerent, inueherent nouã. FE. Longè alia ratio est, Sylvester, in Apostolis Christi alia in pseudoprophetis Sathanæ. Abolere antiqua, & instaurare noua, aliquando licitũ est, sed nõ semper tamē, nec cuiuslibet licitum. Apostoli missi fuerant vt Christo regi, toti usq; orbis terrarum nuper declarato hæredi possessionē acciperent. Idcirco, quoniã huic accipiendę possessioni obstubãt duę religiones antiquę, Iudiasa atq; Gẽtilis: quã vtrinq; ante corrumpi, q̄ noua generaretur, oportebat. At enim uerò planè seditiosum hoc fuisset

isset conari, si id quispiã tentasset priuata au-
thoritate efficere. Nã tamen si vitiosa religio
diuinæ ordinationi aduersatur: ipse tamen
magistratus, qui illã tuetur, ordinatio diuina
est. Eamq; ob causam, qui potestati resistit,
diuinę ordinationi resistere iudicatur. Quod
aut Apostoli huic legi nõ parabant, alia causa
fuit, quã D. Petrus explicauit, cū inquit, Deo
magis obediendū, quã hominibus. Deus ius-
sit idola tolli, iudaicã voluit nõ vltius, quã
ad Ioannẽ durare. Huic igitur sublimiori le-
gi, cæteras leges inferiores cedere decebat.
At quo modo, inquis, cognosci potuit, Dei
esse legẽ, Ethnicã religionẽ tolli debere, an-
tiquari Iudaicū, Christianã vero instaurari?
Non alio modo potuit cognosci, nisi quod
Deus ipsemet admirãdis quibusdã operibus,
quę ab Apostolis effecta sunt, testificatus est,
hos suos legatos esse, et quã afferãt doctrinã,
suū verbū esse, suã legẽ, suū Euangeliū, cuius
imperio Iudaica politia cedere, cuiusq; efficacia
deleri

deleri debeat omnis idololatria gentilis. Lutherani autem, cum resistunt sublimioribus potestatibus, Romano Pontifici, & Rom: Cæsari, nouamq; introducunt religionem, explosa veteri, inuitis sublimioribus magistratibus: nonne optimo iure ab his Pseudoprophetis requirimus, qua autoritate talia machinentur? SYL. An dubitas? Autoritate diuina simpliciter. FEL. Quis autem istud dicit? SYL. Lutherus. FEL. Qui testes sunt? SYL. Lutherani. FEL. Qui iudices? SYL. Ijdem. FEL. Profectò mi Syluester, quòd pace dixerim tua, mihi fidem non fecerint: nam si Lutherani nos sibi volunt credere, quòd ea, quæ hactenus magnis tumultibus nouarint, id se autoritate diuina facere: illud necessarium erit, vt diuina miracula operetur, eaq; tanq̃ legitima documenta diuinæ vocationis suæ producant. Sin autem id non fecerint, nihil certius de eis asseri poterit, q̃ quòd homines seditioso

ditiosi sint, quia sublimioribus potestatibus resistunt, & perniciosi nouatores, quia antiquam religionem opprimunt, quæ germana est, & obtrudunt nouam, quæ adulterina.

SYL. Per istos, quos dixisti tumultus, non ipsa religio sauciatur, sed resecatur abusus.

FEL. At verò mi Syluester, longè lateq; debet ab ipsa re abusus discerni: cum Lutherani prætextu abusus, antiquæ religionis nec vllum vestigium relinqui patiantur. Nec vero placet nunc accuratius disceptare tecum: sed de hoc conferimus inter nos, Papistarumne, an Lutheranorū vitia grandiora sint, cum vtrobiq; esse non inficiemur. Si is Euangelij sensus, quem vos profertis, orthodoxus esset & legitimus, de vitiorū prærogatiua, crede mihi, nullū foret certamen: siquidē boni, maliuè mores propriè ad personas pertineant, nihil ad doctrinam Euangelij, vicissimq; doctrina articulos fidei respiciat, non attingat mores personarum.

P Quamobrem,

Quamobrem, mi Syluester, frustra nos digladiamur, vtrius partis vita impurior sit, cum nisi doctrina Euangelij, quæ regula purioris vitæ est, prius emendetur, & correctâ sit, vt ad hanc regulam correctâ mores, non ad mores correctos regula corrigi possit.

SYL. Scio Felix, non Lesbium hîc canonem, qui ad quiduis flecti queat, sed Amanthinû, qui sui similis sit semper, esse oportere. At videris tu mihi id non videre, quod vel in primis cõsiderandum erat, si modò nobis vlla spes restaret huius mali corrigendi. FE.

Quid illud sit, quod medicis nõ videre, cupio si tu tam lynceus es, te monstrante, cernere.

SYL. Nisi vererer Felix, iam tempus cœnæ imminere, pauca saltē, vt hoc colloquium concluderemus, adijcerem Epilogi loco. FEL. Si quid voles, poteris: semihora adhuc restat ad cœnam.

SYL. Credis nē, mi Felix, hisce moribus Christianorum stantibus, Christianum orbem amplius stare posse?

re posse? FEL. Ego verò non arbitror:
nam in tanta hominū perfidia, intantis Prin-
cipum omniumq; statuum discordijs, in tam
pernitiosa dogmatum Christianorū dissen-
sione velle DEVM, qui author concordix
est & pacis, habitare, non est verisimile: cum
ipsemet Dominus affirmet regnū in se diui-
sum desolari oportere. SYL. Rectè dicis,
nec certius aliquid à quoq; dici potest. Qua-
propter nisi maturè huic tam exitioso malo
occursum fuerit, perire Christianismum in
orbe terrarū, necesse est: FEL. Quomodo
occurratur autem? SYL. Nulla alia via in
rerum natura est, nisi per remediū generalis
Concilij? FEL. Laudo, atq; vtinā omnes
Lutherani idem sentiant. Credo aut te Syl-
uester, non ignorare: nunc denuò Tridenti
Conciliū indictū à Pio III. Cuius authorita-
tem si volent Germani tui nō spernere, pote-
runt, quam tu optas, citra vllā difficultatem
& vitæ & doctrinæ emendationē obstinere.

SYL. Erras ò Felix, & quidem toto cœlo
erras. Putasne Lutheranos vniuersè omnes,
vbicunq; gentium illi sint (sunt autem nunc
fermè vbiq;) tam iudicij rationisq; expertes
esse, tamq; vœcordes aut insanos, qui velint
ideò venire Tridentum, vt sententiam audi-
ant suę religionis condemnatoriam recitari
ex Decretis anterioris Tridentini Concilij?
Si ita sentis Felix, fateare tenon nosse Lu-
theranos. Alterutrũ è duobus necessarium
esset, si tua isthæc sententia haberet locum,
Lutheranos aut sponte sua fateri se suos er-
rores agnoscere, velleq;, acceptis Tridenti-
næ synodi decretis, redire ad cor, & in poste-
rum præstare obedientiam Ecclesię Roma-
næ: aut vi quadam coactos condemnatori-
am sententiam Tridenti audire ac recipere
compelli debere. An alterutrũ horum potes
futurum dicere? FEL. Non possum. SYL.
Quomodò igitur Lutheranis promittis in
Tridentino Concilio, tam vitæ, q̄ doctrinæ
emenda-

emendationem? FEL. Ego verò quidem
hoc modo: si tamen mauolent cum ratione
fana consultare, q̄ cum deprauatis exulcera-
tisq; affectibus inire consilium, neq; hoc da-
re priuatis personis, quod publicæ & Chri-
stianæ veritati debetur. Tanta enim euiden-
tia in catholica fide veritatis est, vt non du-
bitem, si priuatæ affectiones desint, & adsit
candor in iudicando, quin vltro sint omnes
cordati homines accessuri. SYL. Quam-
uis adhuc, ò Felix, longè abes à scopo: pro-
pius tamen nunc, q̄ antea, collimare visus es.
Rectè hoc tu quidem, & vt Lycurgus Ora-
tor non inscitè, animi affectiones recto iudi-
cio plerumq; nebulas solere effundere, ne lu-
cem queant cernere veritatis. Esto sane (id
nunc non disputabo) sit tanta fidei vestre ca-
tholicæ euidencia, quantam esse dicis: sed hoc
non consideras, quod vel in primis confide-
rete oportebat, ex vestri Cleri prauis mo-
ribus adeò prauas animi affectiones insedis-
se

cordibus populorum, vt propter has tam
crassa caligo rationis iudicio obducta, non
sinat laicos istam catholicæ fidei vestræ eui-
dentiam intueri, non dicam perspicere.

FELIX. Ità profectò est, vt dicis Syl-
uester, sed quo enemate istas animi af-
fectiones ex cordibus hominum elui, &
quo deinceps collyrio abstergi caliginem,
quæ est ex illis affectibus obfusa, vt tandem
posset recte in catholica fide veritatis eui-
dentiam populus cernere, censes debere?

SYLVE. Arduum istud planè mi Felix,
nec huius loci, nec temporis, nec etiam iu-
diciij mei est: cum non tam, quid possit,
quàm quid fieri non possit, demonstrare, uiri pe-
riti sit. Veruntamen sic opinor, quòd præ-
posterè res suscepta sit tractari in Concilio
Tridentino. Non inficior: solitum est, pri-
us doctrinam, quæ morum regula est, cor-
rigi, quàm emendari mores: sed hoc tamen re-
cte

ete habuit semper, cum prauæ illæ affectio-
nes ex pessimis Cleri moribus natæ, non
tantam circumfudissent iudicio populi ca-
liginem. Hanc igitur nisi abstuleris, veri-
tatis euidentiã in fide catholica vestra,
populus nunquã videre poterit : nec il-
lam caliginem vnquã tolles, nisi prius
huius tanti mali causam, id est, prauos mo-
res Cleri, radicitus euulseris : neq; hosce
euelles vnquã, nisi aut seuera Concilij
generalis disciplina Clerum constrinxe-
ris, atq; redegeris ad primæuæ Ecclesiæ
paupertatem : vt, cum religio pepererit
diuitias, & hæc filia perdiderit matrem,
iam vicissim paupertas resuscitet religio-
nem, & hæc denuò necessarias opes Ec-
clesiæ. FEL. Itã prorsus fore videtur. Non
enim tu hæc Syluester primus, sed multi
alij antè te futurũ prædixerunt. Quid autem
inter eã fiet de puritate doctrine, catholicæq;
fidei nostræ. Quale erit Concilium, quod de
moribus

moribus Cleri emendandis ait tantūmodo,
de hæresibus extirpandis ne verbū quidem.
SYL. Tali Concilio nunc opus est: de ex-
tirpandis hæresibus deinceps agendum. Hoc
tibi velim, ipsa certitudine certius persuade-
as, populum nunq̄ ab hæresi retractum iri,
nisi prius hoc in vniuerso Clero palām &
constanter appareat, quod Christus iniun-
xit suis discipulis, cum inquit, Luceat lux
vestra coram hominibus, vt bona opera ve-
stra videant, & glorificēt cœlestem patrem.
Bona autem opera Cleri sunt, primū, vt sa-
nam doctrinā Euangelij ab Apostolis pro-
fectam, in vniuersoq; orbe Christiano di-
spersam atq; propagatam, doceāt populum:
deindè, si hoc opere faciūt, quod ore docent,
hoc est, vt castè, vt sobriè, vt piè, honesteq;
vivant in hoc sæculo, nō minus morum ho-
nestate illustres, q̄ doctrina admirabiles. Si
nunc aliquod habendum Concilium est, tale
omnino est habendum, quod quia priuatis
Cleri

Cleri morbis medeatur, Clericale vocari
possit. Deindè aliud quoddam celebrandum
esset Concilium, quasi populare, quippe vt
ab hæresibus tandem scētisq; populus repur-
garetur. Sed hoc posterius, si fructuosum
mallems, q̄ tumultuosum fieri, illud prius
Concilium non solum ritè præcedere debe-
bat, sed etiàm efficaciter duci in executionē:
vt, si riuulos viuentis aquæ in communem
multitudinē populi ducere vellemus, initiò
populo certū sit de purgato fonte, vndè ri-
uulos duci oporteret. Etenim non est, ò Fe-
lix, sibi vt Romani præceres ducāt in men-
tem, populum vllos disciplinæ Canones ac-
cepturum à Romano Clero, nisi ipso meri-
diano Sole cernāt clarius, vitam Cleri inte-
grè solideq; repurgatā esse. Sic enim popu-
lus cogitat, vt cecinit Poëta quidam,

Vas nisi syncerum est, quidcunq; infundis accescit.

Sic enim populus Spartanus respondit sena-
tui suo, cū Demosthenes, nō ille Orator, sed

Q alius

alius ciuis, homo nimirum impurus, dixisset, se habere quoddam salutare consilium reipub. quod si vellent audire, se cōmunicaturum esse. At responsum est, nō solitū esse, vt ex impuro vase liquor syncerus promatur. Tantum valet synceritatis opinio apud rudem populum. Quamobrem, si Ecclesiæ proceribus cordi est, velle hæreses tollere, velle sarcire concordia diuisi orbis Christiani, nō poterunt aliundè ordiri auspicius, q̄ à capite & Lare domestico. Hoc enim cum re, non verbo factum intellexerit populus, adduci poterūt, credo, vt vnā aurem præbeat populus catholicis Ecclesiasticis, alteram Lutheranis, quoad tandem, depositis priuatis affectibus, audiat vtramq; partem tantisper, donec queat istam, quam dixisti, catholicæ fidei euentiam apertis oculis collustrare. FELIX. Non equidem Syluester possum improbare istud consilium tuum, quod nō tam ex heretico, q̄ catholico pectore

pectore profectum iudico. Si ita de cæteris
catholicæ fidei articulis sentires, vt istud sen-
tis nõ malè, næ ego te verè Christianũ arbi-
trarer. SY. Non omnes sunt, mi Felix, Bac-
chi, qui thyrsum gerunt: fieri potest, vt quis
corpore sit inter sectarios, inter Christianos
animo: & vicissim corpore inter Christia-
nos, animo aut inter sectarios. FE. Dei hoc
est, nõ hominis iudicium Syluester, quid in
corde quisq̃ sentiat suo: Christiani tamẽ aper-
tam desyderant catholicæ fidei cõfessionem.
Verum hac de re nihil ad præsentẽ causam.
Istud velim mihi explices Syluester, in alte-
ro, quod popolare appellas, Cõcilio, qua ra-
tione possit populus adduci, equis auribus vt
audiat vtrãq; partẽ. S. Longius istius oratio-
nis tuę patet epilogus, q̃ exordiũ. Cur aut nõ
potius id quæris, quod minus quidem speras,
metuis aut magis? FEL. Quidnam istud est?
SY. Rogas: cogitas nẽ, quid futurũ sit, si nul-
lum succedat Conciliũ? FE. Cogito sanè, &

Q ij cogito

cogito seriò quidem: at nihil tamẽ assequor
cogitando, q̃ præsens exitium. SYL. Vtri-
us partis? vtriusq; ne, an alterius tantum?
FEL. Vtriusq; omninò, sed nostræ prius,
postea vestræ. SYL. Vndè conijcis? FEL.
Ex diuersis quidem causis, sed ex eodẽ euen-
tu. Vt reliquas aut taceam, vnã explicabo.
Nosti enim prius defectionem ab Ecclesia
catholica fieri oportere, vt D. Paulus prædi-
xit, q̃ reuelabitur filius perditionis. Defectio
autem illa triplex erit, quemadmodũ S. Pa-
tres interpretati sunt: prima, cum regna;
& reges, ab imperio Romano discesserint:
secunda, cum ijdem reges ac regna authori-
tatem recusauerint Apostolicæ sedis: tertia
cum populus et Principes, magnaq; ex par-
te Clerus, ut Cardinales, ut Episcopi atq; alij
Prælati doctrinam Catholicæ fidei rece-
rint, nouis addicti opinionibus. SYL. Si
ista triplex, quam tu recenseres, defectio An-
tichristũ præcedere debet, quin iam hunc
aduentare

aduentare necesse est, cum illa iam præcesserit, vel saltē etiā nunc cursum vrgeat suum. At verò mi Felix, quis tibi istud, absq; teste, asserenti crediderit? FEL. Non postulo: multos possem producere, si tempus permitteret. D. Paulus prædixit, discelsionem ante fieri oportere, q̄ reueletur filius perditionis, hoc est, Antichristus. Eam sanè defectionem præuiderunt sancti viri triplicem esse oportere. At testem quæris? Do primò D. Ambrosium Ansbertum, qui uixit, Imperatore Arnolde: deindè do Engelbertum Admontensem Abbatem sub Imperatore Rodolpho Illustrem scriptorem. Plures proferre non est necessarium, quando ipse nosti consimiles. SYL. Terres tu me, ò Felix, haud medioeriter: atq; si debeo apertè, quid sentiam, proloqui: vereor ne sint, quæ asseris, Sybillinis folijs ueriora: uideorq; mihi quasi iā appropinquantis Antichristi uidere exercitū, audire strepitum,

Q iij atq;

atq; tumultū, sentire etiam aliquo modo im-
minentis supplicij horrorē. FEL. Querelis
impendenti malo nō medebimur. Deū ore-
mus, mi Syluester, ne fuga nostra fiat in hye-
me. SY. Rectè mones. FE. Ecce puer adest:
coenā nunciat esse paratam. Placuit aut̄ mihi
hoc nostrū colloquiū Syluester, vel hoc no-
mine, quòd tametsi grauia in vtraq; parte
atq; criminosa vitia grassentur: hoc tamē ar-
bitror te sentire mecum, non ex moribus per-
sonarum veritatē doctrinæ, sed ex veritate
doctrinæ mores personarū iudicari debere.
SY. Assentior tibi. FE. Sed heus tu Sylue-
ster. Quid si hoc colloquiū nostrū aliquis au-
dierit ex occulto auscultans? SY. Nihil ar-
bitror referre: quid enim est disputatū à no-
bis, quod nō re ipsa verū sit, et vulgò non in-
cognitū? FE. At enim nosti illud vetus, Ve-
ritas odiū parit. SY. Parit quidē, sed non nisi
in maleuolis. In genere de vitijs collocuti su-
mus, & si quid nominatim perstrinximus,
ipsa

ipsa luce meridiana cunctis patet manifestius. Feci ego sepe Prælatorū, Sacerdotumq; vestrorum mentionē, taxans quædam eorū vicia: quòd certè à me factū eo consilio non est, vt omnes Prælatos vel Canonicos vel Sacerdotes æqualiter existimē esse tales, quando bonos honestosq; norim quā plurimos. Qua propter à me quidquid vestro Clero obiectum est, id illi sibi dictū putent, qui talia palam patrare minimè verentur. FE. Eadē lege & meā cupio in tua parte libertatē excusari: quando quidē mihi cū vicijs & cum hærese vestrorum hominū, non cum personis ipsis hæc disputatio suscepta & habita est. En iterum puer clamitans coenam corrumpi. SYL. Quin recta ad coenam igitur. 1562

E R R A T A.

A. 2. fac. 1. leg. utriusq;. B. 2. fac. 2. leg. Cepit Christus docere et facere, inquit, si. C. 2. fac. 2. leg. qui quia uirtute. F. 1. fac. 1. leg. irregulariter uiuere. H. 4. fac. 2. leg. solo succinos. I. 2. fac. 2. leg. Canonicales opes. K. 4. fa. 1. leg. Quod in multis in locis factum sit. N. 4. fac. 1. leg. Iudaicam poluam uoluit. ibidem antiquari Iudaicam.

